

Linneuniversitetet

Institutionen för socialt arbete

Masteruppsats

Egenmakt och jämställdhet i föräldraskapsstöd för utrikesfödda pappor

En kvalitativ studie

Författare: Jimmy Fungmark
Handledare: Kristina Gustafsson
Examinator: Torbjörn Forkby
Termin: VT 2020
Kurskod: 4SA82E

Abstract

Author: Jimmy Fungmark

Title: Empowerment and equality in parental support for foreign-born fathers – A qualitative study [Translated title]

Supervisor: Kristina Gustafsson

Assessor: Torbjörn Forkby

Parental support programs aimed at foreign-born parents have increased in interest in Swedish municipalities. Research on these types of parental support programs is therefore important in order to ensure that the support given have the desired effects and that the programs have value for the individuals to whom the support is directed. The aim of this thesis was to identify the goals of a parental support program offered to foreign-born fathers as well as to investigate and analyse how participants in the parental support program experience and understand their participation in the program in relation to these goals. The empirical material was collected through qualitative textual analysis of background documents to the parental support program as well as through qualitative interviews with three participants in the program. The empirical material was analysed through theories of empowerment and gender. The result showed both similarities and differences between the participants experiences of the parental support program and the background documents that formed the basis of the program. The main result showed that the goal of the parental support was to fundamentally change the fathers' way of being, by promoting gender equality and by inspiring fathers to take greater responsibility for their children. However, the interviewed fathers held a pragmatic attitude towards the parental support program, by using the information as a tool to maneuver in Swedish society without necessarily having to fundamentally change.

Keywords: Parental support program, Parental support, Targeted parental support, Foreign-born parents, Empowerment

Nyckelord: Föräldrastödsprogram, Föräldraskapsstöd, Riktat föräldraskapsstöd, Utrikesfödda föräldrar, Empowerment

Förord

Jag vill rikta ett tack till alla som medverkat till att jag har kunnat skriva denna uppsats, framförallt de pappor som bidragit med sin tid och öppet berättat om sina erfarenheter.

Min handledare Kristina Gustafsson förtjänar ett särskilt stort tack. Din vägledning har varit utvecklande och nödvändig för den här uppsatsen. Våren 2020 har varit en speciell tid och ditt stöd har varit viktigt för färdigställandet av denna uppsats, rådande världsomspännande pandemi till trots. Du ska även ha tack för att du öppnat mina ögon för detta spännande forskningsfält.

Jimmy Fungmark

Kalmar, juni 2020

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Problemformulering	8
1.2 Syfte	9
1.3 Frågeställningar	10
1.4 Begreppsdefinition	10
2 Bakgrund	11
2.1 Utvecklingen av föräldraskapsstöd i Sverige	11
2.2 Föräldrastödsprogram	13
3 Kunskapsöversikt	15
3.1 Föräldraskapsstöd och det <i>goda</i> föräldraskapet	15
3.2 Etablerade föräldrastödsprogram i nya kontexter	16
3.3 Vikten av kulturell anpassning av föräldrastödsprogram	18
3.4 Risker med kulturell anpassning av föräldrastödsprogram	19
3.5 Sammanfattning av kunskapsöversikt	21
4 Teoretisk inramning	23
4.1 Empowerment	23
4.2 Genus och det stereotypa genuskontraktet	25
5 Metod	29
5.1 Forskningsdesign	29
5.2 Förförståelse och presentation av föräldrastödsprogrammet	30
5.3 Urval	30
5.4 Kvalitativ textanalys	32
5.5 Kvalitativ intervju	33
5.6 Tematisk analys	34
5.7 Etiska överväganden	35
5.8 Metoddiskussion	35
6 Resultat av analys	38
6.1 Utrikesfödda pappor i en ny kontext	38
6.2 Jämställdhet som mål och lösning	40
6.3 Skillnader i föräldraskap mellan Sverige och Syrien	42
6.4 Oro eller rädsla för problem	44
6.5 Förändring och risken att bli svensk	46
6.6 Stärkt föräldraskap och förändrade genuskontrakt	47
6.7 Vikten av hur föräldrastödsprogram implementeras	49
6.8 Analys utifrån empowerment och genus	51
6.8.1 Empowerment	51
6.8.2 Genus och det stereotypa genuskontraktet	53
6.8.3 Empowerment och genus i samspel	56
7 Diskussion	58
7.1 Slutsatser	58
7.2 Implikationer för socialt arbete och förslag på vidare forskning	60

Referenser _____	63
Bilaga 1 – Forskningsinformation och samtycke _____	68
Bilaga 2 - Intervjuguide _____	71
Bilaga 3 – Tematisk matris _____	72

1 Inledning

Men nu när jag kom till Sverige så får jag börja om från början igen. Jag har tappat språket, jag känner mig dum. Jag blev instängd i mig själv, jag slutade prata. Ibland funderar man, hur kan man reagera med barn i ett nytt land. Eftersom det är ny situation. Därför tror jag att den här kursen är mycket viktigt. I Syrien finns det en annan kultur, ibland andra regler. Ibland andra uppgifter till man och kvinna. Här (i Sverige) måste jag anpassa mig. Och återbygga relationen med mina barn. I kursen förstod jag att det viktigaste är att ge barn, inte pengar, utan tid. I Syrien förstod jag att min huvuduppgift är att arbeta från 6 på morgonen till kanske 10 på kvällen. Det är mycket tid. Och samhället trycker på mig att jag som ensam ska betala allt. (Intervju 1).

Ovanstående citat är från en man som har deltagit i ett föräldrastödsprogram som riktar sig till utrikesfödda pappor. Han är född i Syrien men är numera bosatt i Sverige. I Sverige finns en lång tradition av föräldraskapsstöd som går tillbaka till 1930-talet. En central tanke i svensk välfärdspolitik är att skapa förutsättningar för ett gott föräldraskap, exempelvis i form av barnbidrag, föräldrapenning samt tillgänglighet till vård och skola (Lundqvist 2015). Enligt Folkhälsomyndigheten (2013) kan stöd till föräldrar som bidrar till att utveckla ett gott samspel mellan barn och föräldrar fungera som en skyddsfaktor för barn och minska psykisk ohälsa och andra hälsoproblem.

Föräldraskapsstöd innebär ett brett utbud av insatser som föräldrar erbjuds att ta del av i syfte att främja barns hälsa och psykosociala utveckling. Det innebär allt från fördjupad kunskap om barns behov och rättigheter, kontakt och gemenskap till att stärka föräldrar i sin föräldraroll (SOU 2008:131).

Föräldraskapsstöd är insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar som stärker föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. Det kan handla om att ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling, att stärka föräldrars relation till varandra eller deras sociala nätverk. (Regeringskansliet 2018, s. 14).

Föräldrastödsprogram innebär strukturerade program eller kurser för föräldrar. Programmen kan ges på både universell och riktad basis. Universella föräldrastödsprogram innebär att stödet vänder sig till alla föräldrar oavsett familjestruktur, med barn i åldrarna mellan 0 och 18 år. Det är ofta gruppbaseprogram som diskuterar allmängiltiga föräldrafrågor, exempelvis frågor kopplade till anknytning eller konflikthantering. Riktade

föräldrastödsprogram vänder sig till målgrupper med olika behov. Det är också ofta gruppbaseade program som ges av socialtjänsten, sjukvården eller andra verksamheter som möter barn och föräldrar. Gruppbaseade föräldrastödsprogram fungerar som erfarenhetsutbyte och som diskussionsforum för frågor som är relevanta för föräldrar. Tanken med programmen är att genom att utbyta erfarenheter och utmaningar med varandra kan föräldraförmågan hos föräldrar stärkas, föräldrarna kan även känna sig mindre ensamma genom att möta individer med liknande erfarenheter (Frid & Olsson 2019; Regeringskansliet 2018; Folkhälsomyndigheten 2013).

Sverige har tidigare främst fokuserat på universellt föräldraskapsstöd. I den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet 2018) poängteras dock att samhället ska erbjuda olika former av stöd till föräldrar under barnets uppväxt, oberoende av bakgrund och situation. I strategin framgår att det därför behövs både universellt och riktat föräldraskapsstöd. En fördel med ett universellt föräldraskapsstöd är att ingen förälder utpekas som tillhörande en riskgrupp och att stödet når många familjer. Det kan leda till en större benägenhet hos föräldrar att ta del av stöd och att trösklarna blir lägre. Samtidigt framhävs det i den nationella strategin att mer kunskap behövs om hur föräldraskapsstöd kan målgruppsanpassas för att nå föräldrar med olika bakgrund, förutsättningar, önskemål och behov (ibid).

I Sverige och flera europeiska länder är integration en av de frågor som får störst politiskt utrymme (Phillimore, Humphris & Khan 2017). Sedan 2010 finns en etableringsreform i Sverige som innebär att arbetsförmedlingen har ett samordningsansvar för nyanlända invandrare och deras anhöriga. Det innebär att en etableringsplan ska upprättas tillsammans med den nyanlände och i samverkan med berörda kommuner, myndigheter och organisationer. Etableringsplanen ska omfatta högst 24 månader och innehålla utbildning i svenska för invandrare, samhällsorientering samt aktiviteter för att underlätta den nyanländes etablering i arbetslivet (Sennemark & Moberg 2014).

Den aktuella frågan om invandrares etablering och integrering har lett till att även föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda föräldrar ökat i intresse. Enligt Länsstyrelserna (2016) finns det en särskild stor efterfrågan på ökad kunskap om nyanlända familjers behov av stöd. Frid och Olsson (2019) skriver att det är en målgrupp som anses behöva kunskap om föräldraskap i en svensk kontext och som kan vara svår att nå genom universellt föräldraskapsstöd. Motala kommun (2019) skriver att föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda är nödvändigt då nytt språk, ny kultur och nya livsvillkor innebär stora utmaningar i föräldraskapet. Det framgår även att det råder missuppfattningar när det gäller

barnuppfostran bland utrikesfödda, på grund av att dessa individer saknar kunskap om det nya landets lagar och regler. I ett föräldrastödsprogram riktat till utrikesfödda föräldrar i Umeå kommun beskrivs syftet som att försöka överbrygga kulturskillnader och öka förståelsen för svenska förhållanden, i form av svenska lagar och regler. Programmen har även ett uttalat syfte om att minska utanförskapet för utrikesfödda föräldrar (Hägglöf 2013).

I den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet 2018) framgår att ett uttalat mål med föräldraskapsstöd är att skapa ett mer jämställt föräldraskap. I betänkandet av föräldrastödsutredningen (SOU 2008:131) framgår att det är fler mammor än pappor som deltar i föräldragrupper hos barnhälsovården. Det är därför angeläget att nå fler pappor med föräldraskapsstöd. Målet om att skapa ett mer jämställt föräldraskap gäller för alla slags föräldrastödsprogram. I program som riktar sig till utrikesfödda föräldrar kan det dock vara än mer framträdande, då dessa föräldrar ofta anses vara i större behov av dessa åtgärder, jämfört med svenska föräldrar. Enligt Vuori (2009) är frågor om genus tätt sammanflätade med invandrades etablering och integration i samhället. Det kan illustreras av att det i flera kommuner har startats föräldrastödsprogram som riktar sig specifikt till utrikesfödda pappor. Programmen syftar till att ge pappor möjlighet att reflektera och prata om vad papparollen innebär i Sverige. I programmen berörs frågor om normer och värderingar, jämställdhet, föräldraförsäkringssystem samt lagar och regler i Sverige (SVT 2020; Uddevalla kommun 2017).

Aktörer bakom föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda föräldrar lyfter fram att föräldraskapsstöd ger deltagarna önskade och behövlig kunskap samt förståelse om barns rättigheter i Sverige, samt kunskap om samhällets institutioner och normer. Programmen erbjuder ett forum för dialog där föräldrar kan utbyta erfarenheter. Det skapar egenmakt och självständighet som kan ses som ett led i en inkluderings- eller integrationsprocess in i det svenska samhället. Den process där deltagare själva ökar sin kapacitet genom kunskap och aktörsskap kan förstås utifrån begreppet empowerment. Inom socialt arbete kan empowerment definieras som en process för att undanröja hinder för att personer som tillhör en stigmatiserad social kategori ska kunna företräda och förverkliga sig själva. Utifrån det perspektivet kan föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda föräldrar leda till ökad föräldraförmåga och självförtroende samt ses som ett sätt att stärka utrikesfödda föräldrar (Frid & Olsson 2019; Heule 2011).

Studier har visat att föräldrar kan stärkas i sitt föräldraskap efter att ha deltagit i föräldrastödsprogram (Coard, Wallace, Stevenson & Brotman 2004). Föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda föräldrar kan dock behöva översättas och kulturanpassas till

målgruppen för att ha en positiv effekt. Vissa forskare menar att kultur bör ses som något centralt för föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda föräldrar då det har en djupgående påverkan på deltagarnas dagliga föräldraskap. Genom att låta deltagarna reflektera över att vara ny i ett land kan ett tillitsfullt klimat skapas för deltagarna, något som kan leda till både nöjdhet hos deltagarna och fullföljande av programmen (Parra-Cardona et al. 2012). Osman (2017) menar att det är centralt att föräldrastödsprogram utvecklas och anpassas efter utrikesfödda föräldrars behov samt att det levereras på deras modersmål, vilket ökar tillgängligheten för dessa program.

Andra forskare har påvisat risker med att se kulturella skillnader som ett bakgrundproblem för bristande integration (Eliassi 2015; Widding 2011; Widding 2015). Utrikesfödda familjer antas ofta komma från samhällen som är präglade av traditionella värderingar och kollektiva livsstilar, i motsats till västerländska individer som porträtteras som moderna och jämställda. Det konstruerar utrikesfödda individer som avviker från den svenska normen. Utrikesfödda föräldrar anses därför behöva förändras för att bli fungerande föräldrar i ett modernt svenskt samhälle (Bråten, Gustafsson & Sønsterudbråten 2020). Föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda föräldrar kan därmed ses som ett verktyg för att deltagarna ska anpassas till sättet att vara förälder i förhållande till vad som är normativt och regelmässigt accepterat av majoritetssamhället i Sverige. Den ämnade frigörelsen sker till ett speciellt innehåll utifrån vad som är accepterat inom rådande normer, snarare än att stärka och öka friheten för dessa individer. Utifrån det perspektivet kan inte insatser riktade till utrikesfödda förstås som en frigörelse utan snarare som en maktform som riskerar att förtrycka individer (Bråten, Gustafsson & Sønsterudbråten 2020; Frid & Olsson 2019; Wright Nielsen 2009).

Det finns ett dilemma i att det finns argument för interventioner riktade till särskilda föräldragrupper som anses vara i behov av information och stöd, samtidigt som dessa interventioner riskerar att påtvinga dessa individer en universell norm. Socialt arbete behöver därmed förhålla sig till det faktum att interventioner som syftar till att stärka utrikesfödda föräldrar kan innefatta så väl frigörelse som förtryck (Bråten, Gustafsson & Sønsterudbråten 2020).

1.1 Problemformulering

Den aktuella frågan om riktade föräldrastödsprogram till utrikesfödda har lett till flera olika initiativ till nya specialinriktade föräldrastödsprogram samt till vidareutveckling av olika befintliga program. Det gör att forskning om dessa föräldrastödsprogram är viktig för att

säkerställa att det stöd som ges ger önskade effekter samt att programmen har ett värde för de individer som stöden riktas till (Frid & Olsson 2019). Därtill råder det meningsskiljaktigheter om huruvida dessa riktade föräldrastödsprogram ska förstås som ett verktyg för ökad självhjälp och föräldraförmåga hos deltagarna som kan underlätta en vägledning in i det svenska samhället, eller som interventioner som riskerar att konstruera en grupp individer som avvikare som behöver anpassas till rådande svenska normer. Det är därför av vikt att undersöka vad deltagare i föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda själva anser om föräldraskapsstödet.

Empowerment som begrepp och mål samt genus och frågor kopplade till jämställdhet är ämnen som ofta återkommer inom föräldrastödsprogram samt i texter om föräldrastödsprogram, i så väl politiska dokument som i forskning. Det är därför relevant att analysera å ena sidan de bakgrundsdokument som ligger till grund för föräldrastödsprogrammen och som innehåller syfte, mål och vision om vad interventionen ska leda till och å den andra sidan deltagares egna upplevelser i relation till dessa dokument. Det kan bidra med kunskap om i vilken utsträckning deltagares egna upplevelser sammanfaller med de mål och förväntningar som ligger till grund för föräldrastödsprogrammen samt kunskap om hur empowerment och genus får relevans i teori (i dokumenten) och praktik (i deltagarnas vardag).

Uppsatsen fokuserar på föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda pappor. Det finns därmed flera inklusionskriterier för att individer ska ingå i målgruppen. Individen ska dels vara man och pappa, samt vara född utanför Sverige.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att identifiera de mål och förväntningar som beskrivs i de bakgrundsdokument som ligger till grund för föräldrastödsprogrammet samt undersöka och analysera hur deltagare i föräldrastödsprogrammet upplever och förstår sitt deltagande i programmet i relation till föräldraskapsstödet bakgrundsdokument, med ambitionen att öka kunskapen om hur deltagarnas upplevelser sammanfaller med de mål och förväntningar som ligger till grund för föräldrastödsprogrammet samt undersöka hur den balans mellan frigörelse och förtryck som föräldraskapsstödet rymmer erfars och diskuteras av deltagare inom målgruppen.

1.3 Frågeställningar

- Varför riktar sig föräldrastödsprogrammet till utrikesfödda pappor?
- Vad är målet med föräldrastödsprogrammet?
- Varför har papporna deltagit i föräldrastödsprogrammet?
- Hur upplever papporna sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet?

1.4 Begreppsdefinition

Det råder ofta en begreppsförvirring i material som berör individer födda utanför Sverige. Det är vanligt att begrepp som inte är tydligt definierade används, exempelvis nyanlända, personer med utländsk bakgrund och invandrare. Begreppet invandrare kan användas på flera olika sätt och är otydligt i den meningen att det kan innefatta individer som aldrig invandrat till Sverige. Vad som konstituerar en invandrare kan innefatta allt från medborgarskap och födelseland till vilket språk individen pratar. Det kan leda till att individer som själva anser sig vara svenska kan betraktas som invandrare i andra individers ögon, och tvärtom (De los Reyes 2002; Regeringskansliet 2000). I denna uppsats används begreppet utrikesfödda för att beskriva den målgrupp som föräldrastödsprogrammen riktar sig till. Det är ett brett begrepp som innefattar alla individer som är födda utanför Sverige. Målgruppen är i vissa fall definierad i termer av nyanlända och är personer som har kommit till Sverige som flyktingar, asylsökande eller genom familjeåterförening och som har erhållit uppehållstillstånd, per definition är dock dessa individer födda utanför Sverige. I uppsatsens bakgrund, kunskapsöversikt och teoretiska inramning används det begrepp som författarna själva använt, för att inte förvränga det författarna själva åsyftade.

2 Bakgrund

I detta avsnitt presenteras bakgrunden till uppsatsens studieområde. Inledningsvis presenteras utvecklingen av föräldraskapsstöd i Sverige. Avsnittet avslutas med en beskrivning av föräldrastödsprogram samt exempel på föräldrastödsprogram som erbjuds i Sverige.

2.1 Utvecklingen av föräldraskapsstöd i Sverige

Föräldraskapsstöd har en lång historia i den svenska välfärdsstaten. Det har utvecklats sedan slutet på 1930-talet då reformer som stöd till föräldrar och hälsocentraler för barn infördes i syfte att motverka en minskad fertilitet och fattigdom hos familjer med barn. Dessa reformer syftade främst till att kontrollera fattiga föräldrar men fungerade även som verktyg för att förändra samhället via familjen (Lundqvist 2015).

Föräldrastödsprogram växte fram under 1970-talet med visionen om att skapa ett *barnvänligt samhälle*. Tanken bakom föräldrastödsprogrammen var att öka föräldrars kunskap om barns behov. Föräldrastödsprogram utvecklades som universella och frivilliga interventioner. Interventionerna skulle inkludera utbildning för både mödrar och fäder i samband med barnafödande, men även innefatta föräldrar med barn i skolåldern. Interventionerna syftade även till att främja kontaktskap mellan föräldrar, för att motverka att familjer isolerades (Lundqvist 2015).

Med den ekonomiska krisen på 1990-talet försämrades levnadsvillkoren för majoriteten av Sveriges befolkning, i form av högre arbetslöshet, fler skilsmässor och som en följd av det fler ensamstående föräldrar. I en statlig utredning från 1997 (SOU 1997:161) poängteras att föräldrars kompetens behöver tillvaratas, samt att föräldrars förmåga och självförtroende behöver stärkas. I utredningen framhävs även att föräldrar är mindre benägna att blint acceptera myndigheternas definitioner av vad som anses vara ett *gott föräldraskap*. I kontrast till tidigare generationer vill föräldrar under 1990-talet själva bestämma hur de ska uppfostra sina barn och utöva sitt föräldraskap. Experterna ska därför inneha en mer rådgivande roll, snarare än bestämmande. Mot den här bakgrunden etableras begreppet empowerment, där individens kraft och tilltro till sin förmåga är central. Samhället ska nu förmedla den kunskap som föräldrar själva upplever att de är i behov av. Till skillnad mot det tidigare paternalistiska perspektivet där experter avgör vad människor behöver (SOU 1997:161).

I betänkandet av föräldrastödsutredningen (SOU 2008:131) framgår att föräldraskapsstöd ska bidra till fördjupad kunskap om barns behov och rättigheter, kontakt och gemenskap samt

att stärka föräldrar i sitt föräldraskap. Stödet ska bygga på föräldrars egen kompetens mot bakgrund av att föräldrarna själva är experter på sina barn. Den nationella strategin för ett utvecklat föräldrastöd implementerades 2010 (Regeringskansliet 2010) med syftet att förebygga ohälsa hos barn och unga genom stöd till föräldrar. I strategin framgår att alla föräldrar ska erbjudas stöd under barnets uppväxt, att samarbetet mellan olika aktörer inblandade i föräldraskapsstöd behöver öka, samt att antalet hälsofrämjande arenor och mötesplatser för föräldrar behöver öka (Regeringskansliet 2010).

Sedan 2014 har Länsstyrelsen etablerats som ett regionalt stöd till kommuner, regioner och andra aktörer i deras utvecklande av ett kunskapsbaserat och långsiktigt föräldraskapsstöd. I Länsstyrelsernas rapport från 2016 framgår att många aktörer ser föräldraskapsstöd som en självklar del i det förebyggande arbetet med barn och unga. Det framgår även att intresset för att utveckla föräldraskapsstödet i Sverige är stort, men att det skiljer sig åt mellan olika kommuner. I vissa kommuner kan det vara ett prioriterat område medan det i andra kan vara eftersatt. Särskilt små kommuner kan ha problem i utvecklandet av föräldraskapsstöd då det råder ett ansträngt ekonomiskt och personellt läge för flera kommuner (Länsstyrelserna 2016).

2015 inrättades en särskild myndighet med ansvar för föräldraskapsstöd på nationell nivå, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. Myndigheten ansvarar för att bedriva ett kunskapsbaserat arbete och för kunskapsförmedling av förebyggande insatser inom föräldrastödsområdet. Sedan 2015 använder regeringen begreppet föräldraskapsstöd istället för det tidigare begreppet föräldrastöd. I syfte att tydligare ange vilket typ av stöd som avses, nämligen olika typer av stöd i föräldraskapet (Regeringskansliet 2018).

2018 antogs en ny nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet 2018), med målsättningen att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Det har visat sig att föräldrar är i störst behov av stöd när barnen är i tonåren, vilket är den tid då stödutbudet är som minst. I utredningen framhävs att föräldrar innehar en unik möjlighet att främja barns hälsa och utveckling samt att föräldraskapsstöd är en av samhällets viktigaste insatser för att undvika ojämlikhet och negativa utfall för barn och unga. I utredningen framgår även att kunskapen behöver öka om hur ett målgruppsanpassat föräldraskapsstöd bör se ut för att nå föräldrar med olika bakgrund, förutsättningar och behov, exempelvis utrikesfödda föräldrar, barn och föräldrar med särskilda behov samt föräldrar med olika funktionsnedsättningar. I strategin poängteras att både universellt och riktat föräldraskapsstöd behövs, då vissa föräldrar kan vara i större behov av stöd, även om insatserna fortfarande ska bygga på frivillighet i deltagande (ibid).

I den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet 2018) framgår att jämställdhet är en central del i föräldraskapsstöd. Axelsson (2019) menar att politiska förändringar i form av införandet av en könsneutral föräldraförsäkring 1974 och öronmärkta dagar för vardera föräldern som införts i föräldraförsäkringen har underlättat för män att ta ett större ansvar för sina barn. Det har även lett till en normförskjutning där både pappor och mammor förväntas vara delaktiga i barnomsorgen. Samtidigt kvarstår gamla könsmönster som gör att pappor har lägre förväntningar på sig jämfört med mammor. Det tar sig bland annat uttryck genom att pappor tar ut en dryg fjärdedel av föräldrapenningen och att pappor i större utsträckning jobbar heltid när barnen är små jämfört med mammor. I betänkandet av föräldrastödsutredningen (SOU 2008:131) framgår att det är fler mammor än pappor som deltar i föräldragrupper hos barnhälsovården. Mot bakgrund av att båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnens utveckling och uppfostran ska föräldraskapsstöd bidra till att skapa ett mer jämställt föräldraskap.

2.2 Föräldrastödsprogram

Föräldrastödsprogram innebär strukturerade program eller kurser som kan ges på både universell och riktad basis. Programmen är ofta gruppbaseade och bygger på återkommande träffar som följer en manual eller handledning och leds av en program- eller kursledare. Föräldrastödsprogram kan ges av olika aktörer, som familjecentraler, skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri eller ideella organisationer. Vanliga teman i programmen är hur föräldrar kan förhålla sig till sina barn i olika situationer eller konflikthantering. Vissa program kan ursprungligen vara framtagna för en viss målgrupp, exempelvis föräldrar som har barn med en riskproblematik men sedan erbjudas universellt. Av den anledningen kan gränsen mellan universella och riktade föräldrastödsprogram ibland vara otydlig. Exempelvis utvecklades programmet Cope (Community Parent Education) för föräldrar med barn med beteendeproblematik men erbjuds i många kommuner på universell basis (Folkhälsomyndigheten 2013; Lundqvist 2015).

Gemensamt för föräldrastödsprogrammen är att de syftar till att alla föräldrar ska kunna ge sina barn en positiv uppfostran samt att skydda barnen mot ohälsa eller sociala problem. I en kartläggning av Statens Folkhälsoinstitut 2013 (nu Folkhälsomyndigheten) svarade 87% av landets kommuner att de erbjudit föräldrastödsprogram under det senaste året. Kartläggningen byggde på svar från 252 av landets kommuner och 29 stadsdelar från Malmö, Göteborg och Stockholm (Statens Folkhälsoinstitut 2013). Nedan följer en tabell över några av de vanligast

förekommande föräldrastödsprogrammen som erbjuds i Sverige. Tabellen bygger på tidigare nämnda kartläggning från 2012 (Folkhälsomyndigheten 2013).

Program	Barnens ålder	Syfte
Universella föräldrastödsprogram som riktar sig till alla föräldrar		
Vägledande samspel/ICDP	0–18 år	Utveckla det positiva samspelet mellan barn och föräldrar
Familjeverkstan	3–12 år	Utveckla föräldraskapet och stärka relationen mellan föräldrar och barn
ABC – Alla barn i centrum	3–12 år	Främja barns utveckling genom att stärka relationen mellan föräldrar och barn
Ömsesidig respekt	Alla åldrar	Utveckla förståelse för ledarskap med ömsesidig respekt
Triple P nivå 1–3	2–12 år	Främja positiva relationer och förbättra barnens psykiska hälsa
Selektiva föräldrastödsprogram som främst riktar sig till föräldrar som har problem med sitt barn eller i sitt föräldraskap		
Cope	3–12, 13–18 år	Förbättra samspelet i familjen och ge föräldrar verktyg för sitt föräldraskap
Connect	9–17 år	Anknytningsbaserat program som fokuserar på anknytning och barns utveckling
Komet	3–11, 12–18 år	Förbättra samspelet och minska bråk mellan förälder och barn
Småbarnsliv	1–3 år	Förebygga riskbeteenden så som trotsproblematik
Älskade förbannade tonåring	13–18 år	Erfarenhetsutbyte mellan föräldrar varvat med teori/kunskap kring tonårstid
Selektiva föräldrastödsprogram som handlar om olika typer av riskbeteende, exempelvis alkohol- och drogmisbruk eller skolk		
Effekt (tidigare ÖPP)	13–16 år (åk 7–9)	Alkohol- och drogförebyggande föräldramötesprogram
Föräldrastegen	13–17 år	Stärka föräldrar till barn i riskzonen för skolk, tobak, droger
Nya Steg	12–13 år (åk 6–7)	Alkohol- och drogförebyggande program för både barn och föräldrar

3 Kunskapsöversikt

I följande avsnitt presenteras en översikt över kunskapsläget gällande föräldrastödsprogram och hur dessa anpassas till nya kontexter. Tidigare forskning belyser så väl vikten av som risker med kulturell anpassning av föräldrastödsprogram för att nå utrikesfödda föräldrar. Avsnittet avslutas med en sammanfattning över kunskapsläget¹.

3.1 Föräldraskapsstöd och det *goda* föräldraskapet

Enligt Widding (2018) förväntas föräldrar anpassa sin uppfostran och sina attityder till gängse normer om vad som anses vara ett *gott föräldraskap*. Föräldrar förväntas även hålla sig uppdaterade angående vad som konstituerar ett gott föräldraskap för att anses vara goda föräldrar, i form av exempelvis handböcker, föräldratidningar eller föräldrakurser. Det kan leda till ett ökat ansvar på föräldrar att uppfostra *goda* samhällsmedborgare. I förlängningen kan det även leda till att föräldrar anses vara ansvariga för en problematisk utveckling hos sina barn. Det kan öka stressen och osäkerheten hos föräldrar då de ständigt behöver utvärdera sitt föräldraskap och reflektera över vad de kan förbättra. Föräldrar som inte engagerar sig i dessa krav kan kategoriseras som oansvariga eller dåliga förälder, någonting som kan addera en annan typ av stress i föräldrars liv. Vidare menar Widding att det finns en tydlig koppling mellan föräldrastödsprogram och politiska mål. Genom föräldrastödsprogram kan föräldrar och barn vägledas till att uppföra sig själva i enlighet med accepterade normer i samhället, och som en följd av det även minska kostnaden för samhället. Föräldraskapsstöd kan därmed ses som ett verktyg för att forma föräldrar och barn för att nå politiskt önskvärda mål (ibid).

Av tradition är föräldraskapsstöd i Sverige en universell intervention. Det innebär att det inte är behovsprövade insatser. Det faktum att föräldraskapsstöd ges på en universell basis skapar en unik möjlighet för förebyggande socialt arbete. Det kan därmed förstås som en tidig intervention som erbjuds till alla föräldrar. Särskilda föräldrar kan dock erbjudas mer intensiva insatser, exempelvis föräldrar som erfar problem i relationen till sina barn eller i sitt föräldraskap (Sundsbø 2018). Ulfsdotter, Enebrink och Lindberg (2014) menar att universella

¹ För att hitta relevant forskning på området om föräldraskapsstöd har sökningar gjorts i *Social Services Abstracts*, *Google Scholar* och *Proquest*. Sökord som har använts är *parental support*, *parenting program*, *parental support program*, *immigrants*, *Sweden*, *föräldrastöd*, *föräldrastödsprogram* samt *utrikesfödda*. Sökorden har även kombinerats med varandra.

föräldrastödsprogram är ett viktigt verktyg för att fler föräldrar ska kunna nå av föräldrastödsprogram. Det kan i förlängningen innebära betydande hälsofördelar för den allmänna befolkningen, i form av stärkta föräldrar och familjer. En styrka med universella föräldrastödsprogram är att dessa inte bidrar till stigmatiseringen av föräldrar, då deltagande inte förutsätter att det finns brister eller problem i hemmet (ibid).

Sundsbo (2018) menar att föräldrastödsprogram som syftar till att vägleda föräldrar mot särskilda normer riskerar att diskvalificera det föräldraskap dessa individer praktiserar i nuläget. Det riskerar att porträttera särskilda föräldragrupper som riskgrupper, exempelvis invandrare eller andra socialt marginaliserade grupper. Enligt Sundsbo har dock föräldrastödsprogram även en möjlighet att förse socialt marginaliserade och utrikesfödda föräldrar med nya möjligheter, då det ger dessa individer ny kunskap om vad samhället förväntar sig och vad som anses vara viktiga värderingar.

Enligt Sundsbo (2018) har få studier kartlagt föräldrars perspektiv på det föräldraskapsstödet erhållit, förutom kvantitativa enkäter där deltagarna ges slutna frågor med svarsalternativ eller bedömningsskalor. Frågetecken kvarstår därmed om huruvida föräldrar själva anser att de tvingas leva upp till en standard som definieras av experter, snarare än dem själva. Även frågan om föräldrastödsprogram förskjuter ansvaret från samhället till föräldrar, för att fostra goda framtida medborgare behöver undersökas ytterligare.

3.2 Etablerade föräldrastödsprogram i nya kontexter

I den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet 2018) framgår att föräldraskapsstöd ska bygga på bästa tillgängliga kunskap och beprövad erfarenhet, för att säkerställa att stödet får avsedd effekt. I betänkandet av föräldrastödsutredningen (SOU 2008:131) framgår att föräldrastödsprogram ofta har utvecklats i andra västerländska länder än Sverige. Det leder till att programmen kan ha beprövad effekt i ursprungsländerna. Det är dock oklart om programmen kan anses vara evidensbaserade inom en svensk kontext, det är avhängigt i vilken grad internationella utvärderingar kan överföras till svenska förhållanden.

Olofsson, Skoog och Tillfors (2016) menar att utfallet av en intervention ofta anses vara beroende av insatsens effektivitet. Utfallet kan dock även härröra från hur väl föräldrastödsprogrammet implementerats, exempelvis i form av hur interventionen levererats och hur deltagare rekryterats. Ett mindre lyckat utfall av en intervention kan således härröra från så väl formen av interventionen till hur interventionen implementerats. En misslyckad implementering av föräldrastödsprogram kan leda till att föräldrastödsprogrammet inte

levereras på avsett sätt eller att det slutas användas. Det kan i förlängningen leda till att individer i behov av stöd inte nås (ibid).

Implementeringen av föräldrastödsprogram i en ny kontext är en komplex process med flera svårigheter. Exempelvis kan föräldrar i ogynnsamma miljöer, så som låg socioekonomisk status, hög arbetslöshet eller kriminalitet vara svårare att rekrytera och behålla i interventioner (Furlong & McGilloway 2015; Mejia, Calam & Sanders 2015). Parra-Cardona, Aguilar Parra, Wieling, Domenech-Rodriguez och Fitzgerald (2015) menar att det kan ses som ett normativt etnocentriskt perspektiv att implementera västerländska interventioner som ideala lösningar på globala problem. Det innefattar ett antagande om att forskning och interventioner baserade i en västerländsk kontext innebär lösningen på problem som finns i andra länder och kontexter.

Agic och Samuelsson (2015) har undersökt hur ett föräldrastödsprogram som utformats i Kanada översätts till en svensk kontext. Ursprungligen utvecklades programmet för att stödja föräldrar som har barn med utåtagerande beteendestörningar men i Sverige används det i flera kommuner som ett universellt stöd till föräldrar. Särskilt vanligt är att programmet erbjuds till utrikesfödda föräldrar för att underlätta deras integrationsprocess. Programmet är enligt Agic och Samuelsson utformat för att presentera *korrekta* föräldrastrategier. Programledare för programmet poängterar att det är det svenska samhällets lagar och normer som gäller, då de utrikesfödda föräldrarna nu bor i Sverige. Programmet tar därmed sin utgångspunkt i assimilering, där föräldrarna förväntas anpassa sig till rådande normer angående föräldraskap i Sverige. I studien framgår att deltagarna uppskattade den samhällsinformation som de gavs via föräldrastödsprogrammet. Föräldrarna kände sig även stärkta i sitt föräldraskap då de lärt sig nya förhållningssätt gentemot sina barn samt att de getts nya kunskaper om föräldraskap i en svensk kontext. Agic och Samuelsson är mer kritiska än deltagarna gentemot den assimilering som finns i programmet och menar att föräldrarnas egna styrkor och kunskaper om föräldraskap skulle kunna bejakas i större utsträckning. Författarna menar att det skulle bidra till ett mer inkluderande förhållningssätt vid genomförandet av föräldrastödsprogram. Agic och Samuelsson menar även att det behövs mer kunskap om hur utrikesfödda föräldrar nås av och förstår olika former av föräldraskapsstöd. Genom denna kunskap kan socialt arbete gentemot denna målgrupp i framtiden utformas på ett sätt som undviker ett normativt etnocentriskt perspektiv (ibid).

3.3 Vikten av kulturell anpassning av föräldrastödsprogram

En annan aspekt av att genomföra etablerade föräldrastödsprogram i nya kontexter handlar om att föräldrastödsprogrammen kan behöva anpassas till de målgrupper som programmen vänder sig till. Till exempel har föräldrastödsprogram visat sig ha en positiv effekt på barns hälsa och kan vara ett effektivt sätt att förebygga problem i hemmet. En begränsning i föräldrastödsprogram är dock att dessa primärt utvecklats för vita medelklassfamiljer och föräldrar. Föräldraskapsstödet riskerar därför att missa specifika behov som finns inom vissa grupper av föräldrar. Det kan även vara svårt att rekrytera och behålla deltagare om inte interventionen anpassas till den nya målgruppen (Coard et al. 2004; Mejia, Calam & Sanders 2015).

Kulturell anpassning innebär en systematisk modifiering av interventioner som tar hänsyn till språk, kultur och kontext på så sätt att det är kompatibelt med målgruppens kulturella mönster och värderingar. Det innebär även att exempel och övningar anpassas och modifieras för att vara kulturellt igenkännbara för deltagarna (Osman, Flacking, Klingberg-Allvin & Schön 2019; Parra-cardona et al. 2012).

Studier har visat att effekten av föräldrastödsprogram är avhängig hur väl programmet är anpassat till den specifika kulturella kontexten för föräldraskap (Coard et al. 2004; Parra-cardona et al. 2012). Enligt Parra-cardona et al. (2012) kan kulturell anpassning av interventioner även öka deltagarnas engagemang och nöjdhet med insatsen. Interventioner som anpassats för en specifik etnisk grupp har visat sig vara mer effektiva än interventioner anpassade för flera etniska minoriteter. Det kvarstår dock frågetecken kring kulturell anpassning av interventioner, främst gällande vilka anpassningar som behövs för att interventioner ska anses kulturellt relevanta och effektiva, samt om det finns särskilda aspekter av kulturell anpassning som är särskilt viktiga (ibid).

Coard et al. (2004) har i sin studie visat att afro-amerikanska föräldrar i vissa hänseenden uppfostrar sina barn i enlighet med värderingar och attityder som tillhörande en viss etnisk grupp. Dessa aspekter ansågs vara centrala för barnens uppfostran, exempelvis risken för att barnen utsätts för rasism. Det betyder inte att alla afro-amerikanska föräldrar uppfostrar sina barn på samma sätt. Det är dock en minoritet som i genomsnitt är fattigare än etnisk vita familjer, de utsätts i högre grad för diskriminering och rasism samt att de i större utsträckning bor i utsatta områden med högre brottslighet och lägre inkomster. Författarna menar därför att interventioner riktade till afro-amerikanska föräldrar behöver utformas mot den här bakgrunden (ibid).

Osman, Klingberg-Allvin och Flacking (2016) menar att det innebär flera utmaningar att som förälder bosätta sig i ett nytt land. I sin forskning har författarna visat att somaliska föräldrar som anlant till Sverige upplever svårigheter med att vara nya i samhället. Dessa svårigheter består bland annat av en bristande kunskap om det nya landets kultur, språk och rättsliga system. Vissa föräldrar beskrev att de tyckte att det är lättare att vara förälder i Somalia än i Sverige, då de i Somalia hade ett socialt nätverk som hjälpte dem. Denna bristande kunskap och nätverk kan leda till en känsla av alienering hos de nyanlända föräldrarna. Föräldrarna menade även att rollerna mellan föräldrarna var tydligare i Somalia, där mamman var hemmafru och pappan innehade rollen som försörjare. Även om en viss förändring har skett på det området i Somalia finns rollfördelningen kvar, till skillnad mot i Sverige där båda föräldrarna behöver arbeta eller utbilda sig. Föräldrarna behöver därför ges stöd för att förstå den nya kontext de lever i, hur samhället fungerar och hur de ska integreras i samhället (Osman, Klingberg-Allvin & Flacking 2016; Osman et al. 2019).

Enligt Parra-cardona et al. (2012) kan ett tryggt klimat för deltagare skapas genom att placera kultur i mitten av interventioner anpassade för invandrare. Det ger deltagare en möjlighet att reflektera över frågor kopplade till migration och bikulturalism (en tanke om att en person kan ha en eller flera kulturella tillhörigheter, ofta som en följd av migration). I sin forskning har Osman et al. (2019) visat att somaliska föräldrar kunde stärkas i sitt föräldraskap genom ett föräldrastödsprogram som anpassats utifrån målgruppens specifika behov. Genom föräldrastödsprogrammet fick föräldrarna lära sig att bättre bemöta sina barn och sina barns svårigheter i att vara ny i ett land. Deltagarna fick även värdefull kunskap om hur den svenska socialtjänsten arbetar med barn samt om barns rättigheter, något som kan reducera oro och ryktesspridning inom målgruppen. Författarna menar därför att föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda föräldrar kan bidra till integration. Det motsäger studier som menar att riktade föräldrastödsprogram till utrikesfödda stigmatiserar denna grupp av föräldrar (ibid).

3.4 Risker med kulturell anpassning av föräldrastödsprogram

Ett problem med kulturell anpassning är dock att begreppet liksom föreställningar om kultur är oerhört belastat. Enligt Eliassi (2015) kan termen kultur missbrukas för att förklara dåligt beteende hos invandrare. Om en medlem av den dominerande gruppen i samhället engagerar sig i problematiskt beteende tenderar det att ses som en individuell avvikelse. Om invandrare engagerar sig i problematiskt beteende tenderar majoritetssamhället att hänge sig åt kulturella

förklaringar för beteendet. Det ger kultur makten att driva beteende, då det är kultur snarare än individen som begår ett problematiskt beteende. Eliassi menar att tyngdpunkten på kultur för att förklara beteende hos invandrare tenderar att missa andra faktorer så som fattigdom, arbetslöshet, boendeförhållanden, social isolation och diskriminering. Inom socialt arbete riskeras komplexiteten av sociala problem att missas om dessa enbart härleds till kulturell identitet. Det finns därmed en risk att strukturell ojämlikhet mellan grupper i samhället riskeras att missas (ibid).

Widding (2011) menar att det finns en risk med att föräldrastödsprogram anpassas kulturellt för att nå en viss grupp av föräldrar. Det riskerar att konstruera kulturella skillnader som någonting som utrikesfödda behöver åtgärda för att dessa individer i större utsträckning ska efterlikna majoritetsbefolkningen i form av normer och värderingar. Enligt Eliassi (2015) innefattar det ett antagande om att invandrare har tagit med sig en avvikande och icke jämställd kultur till det europeiska samhället. De antas därför behöva avlägga sig sin bakåtsträvande kultur och omfamna modernism, demokrati och jämställdhet mellan könen, ideal som vita européer antas förkroppsliga. Det kan skapa hierarkiska identiteter och kulturer samt få negativa politiska konsekvenser i gränsdragningen mellan *svenskar* och *invandrare*. Darvishpour (2012a) menar att det konstruerar kultur som ett statiskt och deterministiskt fenomen, snarare än någonting dynamiskt som förändras och omförhandlas som en följd av mänskligt beteende. Det konstruerar invandrande individer som en homogen grupp, snarare än individer med olika erfarenheter och förutsättningar.

Widding (2011) menar att invandrande föräldrar på grund av deras antagna icke jämställda och ålderdomliga värderingar riskeras att ses som olämpliga föräldrar. Det kan skapa en ovilja hos dessa föräldrar att delta i föräldrastödsprogram då de porträtteras som en riskgrupp eller som problematiska. Enligt Eliassi (2015) och Södergran (2000) finns det även en risk att dessa individers känsla av tillhörighet till samhället minskas då deras kultur konstrueras som problematisk och som någonting som behöver åtgärdas. Av den anledningen bidrar en särskild politik riktad mot invandrare snarare till att öka dessa individers utanförskap än att underlätta integrationen till det svenska samhället.

Gustafsson (2019) skriver att det därmed finns en risk att riktade föräldrastödsprogram till utrikesfödda utgör förtryck snarare än frigörelse, om dessa program syftar till att åtgärda kulturella skillnader. Socialarbetare och de som utvecklar föräldrastödsprogram har makten att definiera målgruppen och de behov som de anser att denna har. Om målgruppen definieras i negativa termer utifrån antaganden om kulturella skillnader som behöver förändras skapas

ett förhållande där den dominerande gruppen ger den avvikande gruppen kunskap om vad som är rätt och fel.

I sin forskning har Gustafsson (2019) undersökt två föräldrastödsprogram utformade för utrikesfödda föräldrar. Dessa program syftade till att ta sig an frågor som hedersrelaterat våld och patriarkala strukturer. Gustafsson menar att målgruppens behov formuleras på ett simplificerat sätt då målgruppen enbart definieras utifrån att föräldrarna har utländsk bakgrund. Det skulle istället vara förtjänstfullt att formulera målgruppen som individer med migrationserfarenheter, snarare än att definiera föräldrastödsprogrammen utifrån termer som hedersrelaterat våld och patriarkala strukturer. Termen migrationserfarenheter kan istället påvisa att det är en grupp individer med enskilda erfarenheter, även om de finns likheter dem emellan, exempelvis i form av svårigheter med att bosätta sig i ett nytt land. Det kan således vara ett sätt att motivera riktade föräldrastödsprogram, utan att på förhand definiera vilka behov som finns hos målgruppen och riskera att reproducera stereotyper (ibid).

3.5 Sammanfattning av kunskapsöversikt

Sammanfattningsvis visar kunskapsöversikten att universella föräldrastödsprogram ses som ett sätt att minimera risken att vissa grupper av föräldrar stigmatiseras. Samtidigt förmedlar universella föräldrastödsprogram normer om vad som anses vara ett *gott* föräldraskap och är i regel utvecklade för vita medelklassfamiljer och föräldrar. Från regeringens håll efterfrågas beprövade och evidensbaserade föräldrastödsprogram. Föräldrastödsprogram som utvecklats i en kontext behöver dock inte nödvändigtvis ha samma effekt i en annan kontext. Det skapar frågetecken om när ett program kan anses vara evidensbaserat. Det framgår även att hur föräldrastödsprogram implementeras, i form av hur det levereras och hur deltagare rekryteras kan ha större inverkan på vilket utfall interventionen får än interventionen i sig.

I kunskapsöversikten framgår att det finns en schism i forskningen där vissa forskare menar att föräldrastödsprogram behöver anpassas kulturellt för att vara bättre lämpade för att nå de specifika behov som finns hos utrikesfödda föräldrar. Andra forskare menar att kulturell anpassning av föräldrastödsprogram riskerar att konstruera kulturella skillnader som någonting som utrikesfödda föräldrar behöver åtgärda för att dessa individer i större utsträckning ska efterlikna majoritetsbefolkningen i form av normer och värderingar. En förklaring till schismen mellan forskare kan finnas i vilken forskningsdisciplin forskare tillhör. Enligt kunskapsöversikten tenderar forskare från den medicinska disciplinen (Coard et al. 2004; Osman et al. 2019; Osman, Klingberg-Allvin & Flacking 2016; Parra-cardona et al.

2012) att fokusera på vikten av kulturell anpassning av föräldrastödsprogram. Samhällsvetenskapliga forskare (Darvishpour 2012a; Eliassi 2015; Gustafsson 2019; Södergran 2000) tenderar att vara mer benägna att belysa risker med denna kulturella anpassning.

Kunskapsöversikten visar att få studier har kartlagt föräldrars perspektiv på det föräldraskapsstöd de erhållit och att det behövs mer kunskap om hur utrikesfödda föräldrar nås av och förstår olika former av föräldraskapsstöd. Den aktuella frågan om riktade föräldrastödsprogram till utrikesfödda har lett till flera olika initiativ till nya specialinriktade föräldrastödsprogram samt till vidareutveckling av olika befintliga program. Det gör att forskning om dessa föräldrastödsprogram är viktig för att säkerställa att det stöd som ges har ett värde för de individer som programmen riktas till.

4 Teoretisk inramning

I följande avsnitt presenteras uppsatsens teoretiska perspektiv; empowerment samt genus och det stereotypa genuskontraktet. Dessa teoretiska perspektiv används sedan för att analysera de bakgrundsdokument som ligger till grund för föräldrastödsprogrammet samt deltagarnas egna upplevelser i relation till dessa dokument.

4.1 Empowerment

Empowerment är ett begrepp som är väl förankrat inom socialt arbete och är ofta ett ledord inom människobehandlande organisationer (Askheim & Starrin 2007). Det nämns som ett uttalat mål i International Federation of Social Workers definition av socialt arbete.

Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledge, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing. The above definition may be amplified at national and/or regional levels. (IFSW 2019).

Empowerment är dock inte ett entydigt begrepp och olika aktörer har olika definitioner av begreppet, det har även kommit att innefatta både teori och metod. Inom den vetenskapliga litteraturen började begreppet etableras på 1970-talet, i samband med diskussioner om social mobilisering och lokalt självstyre. När begreppet lanserades på 1970-talet menade förespråkare att det var dags att bryta gamla föreställningar om människor som okunniga och i behov av styrning. Det enda som det råder någon form av konsensus kring är att empowerment innebär en positiv syn på människan som genom eget handlande vill och vet sitt eget bästa, förutsatt att individen ges rätt förutsättningar (Adams 2003; Askheim & Starrin 2007).

Adams (2003) menar att empowerment kan ses som ett sätt för individer eller grupper i en maktlös position att tillskaffa sig makt att ta sig ur denna position, och således ge dem mer inflytande över sina egna liv. I praktiken innebär det att förstärka individers självförtroende, färdigheter och kunskaper. Det innebär även att individer ska ges *verkligt* inflytande över vilket stöd och hjälp de erhåller. Enligt Rønning (2007) finns det en risk att det är experter som definierar de mål som individer ska uppnå, snarare än individerna själva, om

professionella styr utformandet av tillgängliga interventioner. Interventioner grundade i empowerment syftar till att identifiera individers resurser samtidigt som de syftar till att skapa möjligheter för individer att utveckla kunskaper och färdigheter, där professionella engageras som samarbetspartners snarare än auktoritära experter (Perkins & Zimmerman 1995).

Solomon (1976) var en av de som introducerade begreppet empowerment i socialt arbete. Hon definierar det som en process där individer som tillhör en stigmatiserad grupp assisteras till att utveckla och öka sitt personliga inflytande och ges tillgång till värdefulla sociala roller. Hon menar även att det är en process där socialarbetare understödjer individen i syfte att minska den maktlöshet som har skapats på grund av att klienten tillhör en stigmatiserad grupp. Det innefattar en vision om ett samhälle där alla individer har tillgång till värdefulla sociala roller. Empowerment verkar därmed inte enbart på individnivå, utan även en strukturell nivå där målet är ett samhälle där individer som tillhör minoritetsgrupper inte utsätts för diskriminering.

I likhet med Solomon belyser Freire (1970) empowerment på en strukturell nivå. Han menar att genom att individer medvetandegörs om det förtryck som utövas så kan en vilja att frigöras skapas. Det handlar inte enbart om att de förtryckta tar makt från förtryckarna. Freire menar att en ny form av existens kan skapas genom att de förtryckta medvetandegörs. En viktig del av empowerment är därför att skapa en medvetenhet hos individer om sambandet mellan den egna livssituationen och yttre samhälleliga förhållanden (Askheim 2007; Askheim & Starrin 2007). Empowerment verkar därmed på flera nivåer samtidigt. Det syftar till att stärka individer på individuell nivå och främja deras utveckling samtidigt som det syftar till att stärka stigmatiserade gruppers ställning i samhället (Adams 2003).

Empowerment är dock inte enbart något eftersträvänsvärt, det har också kritiserats för att vara en akademisk konstruktion snarare än en faktisk frigörelse för individer i en utsatt situation (Rivest & Moreau 2015). Begreppet har även kritiserats för att vara ett alltför individfokuserat koncept där fokus ofta läggs på en individuell frigörelse. Genom att fokusera på individen riskeras strukturella maktförhållanden att förbli oförändrande. Det leder till en individualisering där individer kan få ett ökat ansvar för sin frigörelse. Individer som vänder sig till socialtjänsten gör det ofta som en sista utväg. Att dessa individer då får höra att de själva är experter och att de har makten att förändra sina liv kan leda till att för stort ansvar läggs på individer, som ännu inte har tillräckligt med resurser för att förändra sin situation. Det finns även en risk att individen får skulden om denne inte uppnår en viss målsättning, då individen misslyckats med att förändra sin situation. Kritiker av empowerment menar därför

att arbetet med individuella och strukturella förhållanden måste gå hand i hand för att en verklig förändring ska kunna ske (Rivest & Moreau 2015; Rønning 2007).

Det gör empowerment till ett komplext begrepp. Om individer ges *för mycket* ansvar kan det leda till en ökad press på individer i en redan utsatt position. Om professionella styr interventioner blir istället individens inflytande lidande och det ger professionella makten att avgöra vilka mål som ska eftersträvas.

Empowerment som begrepp och mål återkommer ofta i texter om föräldrastödsprogram, i så väl politiska dokument som i forskning. Enligt betänkandet av föräldrastödsutredningen ska föräldraskapsstöd bygga på föräldrars egen kompetens. Föräldrarna själva är experter på sina barn och det är föräldrar och barns behov som ska styra innehållet i det stöd som samhället organiserar (SOU 2008:131). Utifrån begreppet empowerment ska individer ges inflytande över sina liv och vilka tjänster de erbjuds. De ska även ges möjligheter att ta kontroll över sina omständigheter och nå sina egna mål. Utrikesfödda individer erbjuds föräldrastödsprogram som utformats av professionella för att dessa individer ska stärkas i sin föräldraroll. Det skapar en frågeställning om vems mål dessa föräldrastödsprogram ämnar uppnå. En fråga som är särskilt aktuell om dessa föräldrastödsprogram ges som obligatoriska etableringsinsatser (i form av villkor för ekonomisk ersättning). Det är därför relevant att analysera deltagarnas egna upplevelser och förståelse för sitt deltagande i programmet utifrån ett empowermentperspektiv. Det kan skapa en förståelse för om deltagarna i föräldrastödsprogrammet själva uppfattar att de fått ökad kapacitet genom kunskap och aktörskap, vilket inflytande de har över föräldraskapsstödet samt i vilken utsträckning strukturella faktorer adresseras. Genom att även analysera bakgrundsdocument till föräldrastödsprogrammet genom ett empowermentperspektiv kan mål och förväntningar med föräldrastödsprogrammet göras tydliga. I relation till deltagarnas upplevelser är det sedan möjligt att få kunskap om hur empowerment har omsatts i praktiken.

4.2 Genus och det stereotypa genuskontraktet

I den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet 2018) framgår att föräldraskapsstöd på ett tydligare sätt behöver bidra till att skapa ett mer jämställt föräldraskap. Det kräver att föräldraskapsstöd tar sig an frågor som destruktiva föreställningar om kön samt frågor som traditionellt har betraktats som antingen mammors eller pappors ansvarsområde. Mot bakgrund av att båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar att uppfostra sina barn ska föräldraskapsstöd genomsyras av jämställdhet och det jämställda föräldraskapet.

Som framkommit i kunskapsöversikten framställs invandrare ofta som bärare av traditionella och patriarkala värderingar om genus och familjesystem. Det gör att invandrare framstår som subjekt som behöver förändras, i motsats till subjekt i en västerländsk kontext där jämställdhet mellan könen i princip anses vara uppnått. Denna skiljelinje mellan *svenskar* och *invandrare* används för att styra eller reglera invandrare. Det kan förklara ökningen av politiska åtgärder riktade mot invandrare, mot bakgrund av antagna kulturella skillnader (Mulinari, Keskinen, Irni & Tuori 2009; Vuori 2009).

Vuori (2009) menar att frågor om genus och etnicitet är tätt sammanflätade med den utbildning som invandrare erbjuds (i form av etableringsplaner) som en del av invandrades integration i samhället. Vuori har undersökt material från myndigheter i Finland som riktar sig till invandrare eller till personer som arbetar med invandrare. Materialet syftar till att ge invandrare information om det finska samhället. Det visar vilka frågor och områden finska myndigheter anser att invandrare behöver informeras om. I materialet framställs jämställdhet som eftersträvansvärt och någonting som ska uppnås genom att invandrare integreras i det finska samhället. Vuori menar att kultur och genusfrågor, samt det finska samhället i stort framställs som sammanhängande och felfria. I motsats till invandrare som framställs som problemtyngda och felande. Framställningen av det jämställda Finland kan exemplifieras av nedanstående utdrag, samtidigt som den sista meningen antyder att invandrande män riskerar att antasta och trakassera kvinnor.

Compared to women in many other countries, Finnish women are quite free and independent in their behaviour. They may smile warmly, look you in the eye and take initiatives to get acquainted just like men. Like men, women may go to parties, smoke and drink alcohol among themselves, without being thought of as indecent. Women may also wear revealing clothes. In the beginning this might be embarrassing if you are accustomed to a more modest dress culture. It is worth remembering that physical molestation as well as verbal sexual harassment is forbidden by Finnish Law. (Vuori 2009, s. 212).

Bredström (2003, 2005) har analyserat material som riktar sig till invandare i Sverige. När svenskar ställs i kontrast mot invandrare refereras svenskar till som självständiga och jämlika, medan invandrare framställs som motsatsen. Vidare menar Bredström att invandrande män porträtteras som mer patriarkala och misogynna än svenska män. Svenska kvinnor beskrivs som fria varelser som är (nästan) jämlika med män. Medan invandrande kvinnor framställs som bärande på en tung börda i form av kultur, religion och tradition. Invandrande kvinnor

porträtteras därmed som mer förtryckta än svenska kvinnor, inte på ett strukturellt plan utan av kvinnornas kultur och familj, främst deras fäder.

Enligt Darvishpour (2012b) delar det in invandrade män och kvinnor i två stereotypa kategorier. Den ena är den förtryckta och utsatta invandrarkvinnan och den andra är den kvinnoförtryckande och sexistiska mannen. Det leder oundvikligen till att invandrande kvinnor behöver frigöras och att invandrande män behöver fostras om. Bredström (2002) menar att denna porträttering riskerar att associera patriarkala värderingar exklusivt med invandrare, medan jämställdhet mellan könen görs synonymt med *svenskhets*. Det riskerar att ta fokus från den jämställdhet som existerar i det västerländska samhället. Darvishpour (2012b) menar att detta synsätt kan leda till att invandrande kvinnor underskattas som aktörer och riskerar att öka marginaliseringen för dessa kvinnor. Agic och Samuelsson (2015) har visat hur dessa föreställningar kommer till uttryck inom föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda, exempelvis då programledare förklarar för deltagare att det inte är tillåtet att aga sina barn i Sverige. Programledarna framhåller dock att föräldrar får och måste sätta gränser gentemot sina barn. Föräldrarna ska därmed vara *lagom* auktoritära, till skillnad mot den auktoritära roll de eventuellt innehaft tidigare.

Genus och frågor om kopplade till jämställdhet är ämnen som ofta återkommer inom föräldrastödsprogram. Hirdman (2001) menar att genus skapas genom ett i särhållande av män och kvinnor, där den viktigaste manliga egenskapen är att inte vara kvinna. Mannen är inte känslös, svag eller passiv, egenskaper som genom historien förknippats med kvinnan. Istället förknippas mannen med ideal i form av förstånd, kontroll och styrka. Det skapar en segregation och en hierarki med en över- och underordning mellan könen. Hirdman beskriver det stereotypa genuskontraktet där mannen är familjens överhuvud som *tar hand* om kvinnan, det svagare könet. Mannen beskyddar och sörjer för kvinnan, vars roll är som *omhändertagen*. Mannen ses därmed som den verkliga aktören i samhället, medan kvinnan ska hålla sig inom hemmets sfär, vars uppgift är att föda barn och sköta om hem och hushåll. Hirdman menar att det stereotypa genuskontraktet legitimeras genom den naturliga ordningen, nämligen att det är kvinnan som föder barn. Kvinnans biologi används därmed för att befästa hennes plats i hemmet och hennes underordning, även om denna position på intet sätt är naturlig. Likväl leder det till att det stereotypa genuskontraktet ses som en naturlig ordning (ibid).

Utrikesfödda föräldrar porträtteras ofta som bärare av traditionella könsföreställningar, i likhet med det stereotypa genuskontraktet. Ett uttalat mål med föräldraskapsstöd är att bidra till att skapa ett jämställt föräldraskap. Det kan vara särskilt aktuellt när det handlar om föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda pappor, då dessa föräldrar ofta anses vara i

större behov av dessa åtgärder, jämfört med svenska pappor och föräldrar. Det är därför relevant att analysera bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet och deltagarnas egna upplevelser av föräldraskapsstödet utifrån ett genusperspektiv och det stereotypa genuskontraktet, samt att analysera deltagarnas upplevelser i relation till bakgrundsdocumenten. Det kan skapa en förståelse för hur frågor om genus framställs och hur det har omsatts i praktiken.

5 Metod

I detta avsnitt presenteras uppsatsens forskningsdesign och urvalsprocess. Vidare beskrivs uppsatsens metod och analysprocess. Avslutningsvis diskuteras etiska överväganden samt studiens kvalitet.

5.1 Forskningsdesign

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i en konstruktivistisk ansats. Det innebär att sociala fenomen ständigt skapas och återskapas genom sociala processer. Människors kultur och sociala verklighet ses enligt det konstruktivistiska perspektivet inte som en extern verklighet. Det ses istället som en process som ständigt konstrueras och återskapas i relation mellan individer och strukturer. Det innebär att individer har en aktiv roll i skapandet av den sociala verkligheten, snarare än att den sociala verkligheten skapas oberoende av aktörerna inom densamma. Det innebär även att de begrepp och kategorier som används kan förstås som sociala produkter. Dessa kategorier har ingen inneboende kärna, istället konstrueras deras mening genom interaktionen mellan människor, i förhållande till rådande strukturer. Det leder till att innebörden av dessa kategorier skiftar över tid och rum (Bryman 2016; Silverman 2014). Som framgått av kunskapsöversikten är förståelsen för föräldraskap och föräldraskapsstöd ingenting som är statiskt. Innebörden som sociala fenomen tillskrivs är flytande och skiftar över tid. En ambition med uppsatsen är därmed att söka kunskap om hur föräldrastödsprogram samt föräldraskap förstås och konstrueras i framskrivandet av föräldraskapsstödet i olika dokument och av deltagare, även om dessa konstruktioner kan förändras i framtiden. På liknande sätt kan även föreställningar om hur kultur tolkas och förstås förändras, någonting som kan påverka hur föräldrastödsprogram likt det som undersöks i den här uppsatsen utformas.

I uppsatsen har två metoder använts för att inhämta empiri. Kvalitativ textanalys för att analysera bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet samt kvalitativa intervjuer för att undersöka hur deltagare i föräldrastödsprogrammet upplever och förstår sitt deltagande i programmet (Silverman 2014). Genom att analysera bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet kunde mål och förväntningar med föräldrastödsprogrammet identifieras, samt vilka tankar som ligger till grund för dessa. Intervjuer med deltagare kunde bidra med en förståelse för individers upplevelser och förståelse av föräldrastödsprogrammet (Miller & Glassner 2011; Silverman 2014). Förhoppningen är att de kvalitativa data som jag samlat in och analyserat ska bidra med mer förståelse och kunskap om deltagares egna

upplevelser, samt hur dessa upplevelser kan förstås i relation till de bakgrundsdokument som ligger till grund för föräldrastödsprogrammet.

5.2 Förförståelse och presentation av föräldrastödsprogrammet

Uppsatsens empiri baseras på material insamlat som del i en utvärdering av ett föräldrastödsprogram riktat till utrikesfödda pappor. Föräldrastödsprogrammet har utvecklats av en kommun i Sverige med finansiering från Länsstyrelsen. Programmet har sedan spridits till fler kommuner i Sverige.

Det studerade föräldrastödsprogrammet riktar sig till asylsökande och nyanlända pappor som har barn i åldrarna mellan 0 och 18 år. Grupperna består av fem till nio deltagare och leds av en programledare med platstolk närvarande vid varje tillfälle. Föräldrastödsprogrammet består av fem träffar à tre timmar, där varje träff har ett tema. De teman som behandlas under träffarna är: papparollen, barnuppfostran, familj och arbete, sex och samlevnad samt blandade ämnen. Föräldrastödsprogrammet utgår från en löst utformad manual där träffarnas olika teman tas upp. Det faktum att manualen är löst utformad gör att föräldrastödsprogrammet kan se olika ut i olika kommuner, då programledarna har möjlighet att styra innehållet och utformningen av programmet.

Jag är delaktig i utvärderingen av föräldrastödsprogrammet som nämnts ovan. Det leder till att empirin mellan utvärderingen och denna uppsats till viss del överlappar, då delar av materialet för utvärderingen även används i denna uppsats. Utvärderingen och uppsatsen utgår dock från olika frågeställningar då utvärderingen har en utgångspunkt i frågor om vilket resultat föräldrastödsprogrammet har uppnått. Till skillnad från uppsatsen vars syfte är att identifiera de mål och förväntningar som beskrivs i föräldrastödsprogrammets bakgrundsdokument samt undersöka och analysera hur deltagare i föräldrastödsprogrammet upplever och förstår sitt deltagande i programmet, i relation till föräldraskapsstödet bakgrundsdokument. Jag anser därmed inte att det finns en konflikt mellan dessa två projekt eller att uppsatsen är styrd av vilka frågor utvärderingen utgår från. Snarare går det hävda att uppsatsen möjliggör ytterligare analys av det empiriska materialet.

5.3 Urval

De dokument som analyserats är ansökningar till Länsstyrelsen samt del- och slutrapporter av projektet. Ansökningar till Länsstyrelsen har gjorts om medel för att finansiera insatser för att stärka och utveckla verksamheter med flyktingguider och familjekontakter. Del- och

slutrappporter har sammanställts av projektgenomförarna i samband med avrapportering av projektet till Länsstyrelsen.

Ansökningarna samt del- och slutrapporterna som analyserats är inte publicerade.

Detaljerade referenser kan därför inte ges för att skydda anonymitet. Allt insamlat material finns arkiverat hos Linnéuniversitet. Det material som analyserats är; tre ansökningar om §37a-medel, från 2017 och 2018, samt fem del- och slutrapporter, mellan 2017 och 2019.

För att nå deltagare för intervjuer har ett målstyrt urval använts. Enligt Bryman (2018) innebär målstyrt urval att deltagare väljs för att de är relevanta för studiens syfte och frågeställningar. Silverman (2013) menar att det finns flera olika typer av målstyrda urval, gemensamt för dessa urval är att deltagare väljs utifrån kriterier som gör det möjligt att besvara forskningens frågeställningar. Initialt har programledare för föräldrastödsprogrammet kontaktats. Genom programledare har sedan kontakt tagits med individer som deltagit i föräldrastödsprogrammet. Information om studiens syfte och design har förmedlats till programledare som förmedlat denna information vidare till deltagare. Via programledare har två deltagare kunnat nås för intervjuer. Forskningsinformationen har även gått igenom på plats innan intervjun påbörjats, för att säkerställa att deltagarna tagit del av denna. Med hjälp av de initiala intervjuerna kunde ytterligare en deltagare nås genom att fråga deltagare om de hade kontakt med någon person som deltagit i föräldrastödsprogrammet. Det är en form av snöbollsurval där individers sociala nätverk används för att nå ytterligare deltagare som är relevanta för att besvara forskningens frågeställningar (Bryman 2018; Silverman 2013).

Uppsatsens empiri från intervjuer baseras på totalt tre semi-strukturerade intervjuer med individer som deltagit i föräldrastödsprogrammet mellan 2017 och 2019. Alla intervjuade pappor är födda i Syrien och har deltagit i föräldrastödsprogrammet i två olika kommuner.

Uppsatsen har skrivits under våren 2020. Förutsättningarna för uppsatsen kom att förändras radikalt då världen i skrivande stund berörs av en pandemi av sjukdomen Covid-19 (Folkhälsomyndigheten 2020). Som en följd av det praktiseras social distansering och en markant minskning av sociala kontakter. Det har försvårat möjligheten att få till stånd intervjuer med deltagare. Även det faktum att det har förflutit en tid sedan individerna deltog i föräldrastödsprogrammet samt att jag har varit beroende av programledare för att nå deltagare har försvårat möjligheten att nå deltagare.

Med anledning av Covid-19 har det inte heller varit möjligt att samla in material om själva genomförandet av föräldrastödsprogrammet, exempelvis genom att följa ett program genom deltagande observationer. Istället fick jag förlita mig på två *skildringar* av föräldrastödsprogrammet, den som finns i bakgrundsdokumentet och den som framkommer

hos deltagare i föräldrastödsprogrammet. Således framkom information om projektgenomförarnas tankar om hur de vill att det ska vara, samt deltagarnas upplevelser av hur det blev. Den information som saknas gäller själva genomförandet, där föräldrastödsprogrammet går från teori till praktik. Genom att analysera material som är i var sin ände av processen, i form av syfte och mål med föräldrastödsprogrammet samt deltagarnas upplevelser och tankar om vad programmet gett dem kunde dock viss kunskap om det som skett på vägen nås. Det beskrevs även erfarenheter av genomförandet ur projektgenomförarnas perspektiv i del- och slutrapporterna, då dessa innehöll information om måluppfyllelse.

5.4 Kvalitativ textanalys

För att identifiera mål och förväntningar med föräldrastödsprogrammet, samt varför föräldrastödsprogrammet riktar sig till utrikesfödda pappor har en kvalitativ textanalys använts. Genom en textanalys av ansökningar om medel till Länsstyrelsen kunde mål och förväntningar med föräldrastödsprogrammet identifieras, samt vilka tankar som låg till grund för dessa. Genom del- och slutrapporter av föräldrastödsprogrammet kunde även erfarenheter av genomförandet och tankar om måluppfyllelse från projektgenomförarnas perspektiv nås (Widén 2019).

Kvalitativ textanalys kan ha olika utgångspunkter. I föreliggande textanalys har utgångspunkten för analysen varit själva texten och dess språkliga innehåll, då ambitionen med textanalysen var att få kunskap om vilka mål och förväntningar som fanns med föräldrastödsprogrammet. Textanalysen har sedan utförts genom att ställa frågor till dokumenten. Det gjorde det möjligt att analysera dokumenten utifrån ett systematiskt tillvägagångssätt, samtidigt som det avgränsade det specifika kunskapsintresset och det som ämnades studeras (Widén 2019). Initialt kategoriserades dokumenten utifrån vilken typ av dokument det var; ansökan till Länsstyrelsen, delrapport till Länsstyrelsen samt slutrapport till Länsstyrelsen. Dokumenten lästes sedan igenom flera gånger, för att inte riskera att missa någonting av vikt för uppsatsens syfte och frågeställningar. Vid genomläsning av dokumenten ställdes följande frågor; varför riktar sig föräldrastödsprogrammet till utrikesfödda, vilken typ av förändring ämnar föräldrastödsprogrammet uppnå hos deltagarna, samt vad är målet med föräldrastödsprogrammet? Svaren på dessa frågor kunde sedan relateras till deltagarnas utsagor, samt ställas i relation till empowerment och genus. Resultatet från analysen av dokumenten redovisas utförligt under uppsatsens resultat i avsnitt 6.

5.5 Kvalitativ intervju

För att ta del av deltagares egna upplevelser om föräldrastödsprogrammet har kvalitativa intervjuer använts. Genom att intervjua individer som deltagit i föräldrastödsprogrammet kunde en förståelse för hur de upplever och tolkar sitt deltagande i föräldraskapsstödet nås (Miller & Glassner 2011; Silverman 2014). En kunskap som kan ses som högst relevant då det är dessa individer som interventionerna riktas till. Information om hur dessa individer själva upplever och förstår föräldraskapsstödet kan därmed ses som nödvändig för att förstå vilken effekt föräldraskapsstödet har.

Intervjuerna har utförts som semi-strukturerade. Det tillät mig att utgå från en intervjuguide under intervjun, samtidigt som det tillät mig att avvika från denna om intressanta ämnen eller stickspår (relaterade till uppsatsens syfte) framkom under intervjugång (Bryman 2016). Intervjuguiden har bestått av få och öppna frågor, för att undvika att styra deltagarna åt endera riktning (Bilaga 2).

Miller och Glassner (2011) menar att en lyckad intervju förutsätter att deltagaren är bekväm nog att poängtera om ett ämne är irrelevant eller om någonting har missförstått från intervjuarens sida. Intervjuerna har genomförts i enrum för att skapa en trygg intervjusituation för deltagarna. Grupptervjuer skulle kunna generera annan information än enskilda intervjuer då individer med liknande erfarenheter kan interagera och ställa andra följdfrågor än forskare i en enskild intervju (Wilkinson 2011). Grupptervjuer kan dock leda till att deltagare inte är lika benägna att öppet prata om sina erfarenheter, särskilt om känsliga ämnen diskuteras. De aktuella deltagarna har tagit del av ett gruppbaserat föräldrastödsprogram. För att ge deltagarna möjlighet att formulera sig fritt från andra har enskilda intervjuer utförts, snarare än grupptervjuer. I de utförda intervjuerna uttalade sig deltagarna inte bara om sig själva. De intervjuade refererade även till andra deltagare, till den målgrupp som föräldrastödsprogrammet riktar sig till och till vidare diskussioner i samhället. Intervjuerna gav således inte bara tillgång till den enskilde deltagarens upplevelser, utan även hur dessa upplevelser skapas i relation till andra deltagare och samhället runt omkring. Därmed innehåller intervjuerna även information som ligger utanför den enskilde individen.

En av de utförda intervjuerna har genomförts via tolk. Att genomföra intervjuer via tolk innebär särskilda utmaningar för datainsamlingen. Dessa svårigheter innefattar bland annat tolkens roll i intervjun. För en så riktig översättning som möjligt krävs att tolken är en neutral part i intervjun mellan forskaren och deltagaren. Det innebär att tolken enbart översätter det som sägs, utan att addera eller subtrahera någonting från konversationen. Det är dock

oundvikligt att tolken är en aktiv del i den kunskapsproduktion som sker i intervjun, även om denne enbart översätter det som sägs. Forskare som insamlar empiri med hjälp av tolk bör därför vara tydliga med att empirin genomgått en översättningsprocess (Murray 2001). Intervjun som utförts via tolk har genomgått en översättningsprocess, vilket kan ha påverkat deltagarens utsagor. Möjligheten till att genomföra intervjun via tolk har dock även gjort det möjligt att inkludera en person som inte talar svenska i uppsatsens resultat. I samtliga intervjuer har jag varit noga med att försöka minimera missförstånd och ställa ytterligare frågor till deltagarna om någonting framstått som oklart. En utmaning i intervjun via tolk var den tid som togs i anspråk som en följd av översättningsprocessen. Trots att det fanns fler aspekter av föräldrastödsprogrammet att adressera kunde inte intervjun fortsätta efter utsatt tid på grund av att tolken hade ett annat uppdrag som väntade.

5.6 Tematisk analys

Utförda intervjuer har analyserats genom tematisk analys. Tematisk analys är dock ingen enhetlig analysmetod. För vissa forskare kan ett tema vara likvärdigt med kod, medan andra menar att teman består av grupperingar av koder. En vanlig kritik av tematisk analys är följaktligen att forskare som använder sig av analysmetoden är vaga i hur teman har identifierats i empirin. Det är därför av vikt att forskare klargör hur teman har identifierats och varför de är av vikt för studiens syfte (Bryman 2016).

Utförda intervjuer har transkriberats för att sedan kunna analyseras. Efter en initial läsning av transkriberingarna påbörjades en kodning av materialet. Kodning innebär att data märks med koder. Det är ett sätt att reflektera över empirin och minska ett stort antal data. Koderna användes för att markera data och förklara sammanhanget av deltagarnas utsagor. Vid kodningen av empirin lästes transkriberingarna flera gånger för att skapa en ökad förståelse för materialet. Efter att empirin kodats kunde teman i denna identifieras. Det gjordes genom att koder som ansågs besläktade med varandra och som svarade mot studiens syfte fördes samman till ett tema (Bryman 2016). Dessa teman fördes sedan in i en matris (Bilaga 3) för att skapa en överskådlig bild över empirin. För att det ska gå att följa hur koder och teman har identifierats, samt varför dessa teman ansågs relevanta för studiens syfte har jag eftersträvat transparens i hur data kodats och teman identifierats. I matrisen illustreras vilka koder som identifierats i transkriberingar av intervjuer samt vilka teman dessa mynnat ut i. Dessa teman redovisas utförligt under uppsatsens resultat i avsnitt 6.

5.7 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017) uppger att ett huvudkrav inom forskning är att individer ska skyddas från skada och kränkning. Ryen (2011) och Silverman (2014) menar att deltagarnas identitet och platsen för studien ska skyddas och anonymiseras för att värna om deltagarnas integritet. Det är av särskilt vikt när deltagare i studien tillhör en utsatt eller sårbar grupp i samhället. I den här uppsatsen har platsen för studien avidentifierats. Inga namn eller andra uppgifter som kan knytas till en viss person framgår i uppsatsen. Vid transkriberingen har inga verkliga namn tagits med. Om någon deltagare råkat namnge en programledare eller annan person så har det tagits bort från transkriberingen.

Innan varje intervju har alla deltagare delgivits information om uppsatsens syfte och design (Bilaga 1, i bilagan har forskningsinformationen avidentifierats). Deltagarna har även fått information om att de kommer att vara anonyma och att de när som helst kan avbryta sitt deltagande i studien utan att uppge varför. Innan varje intervju påbörjats har deltagare skrivit på ett samtycke till att delta i studien. Jag har även frågat alla deltagare om tillstånd att spela in intervjun. Brinkmann och Kvale (2015) och Silverman (2013) menar att deltagare i forskning ska ges tillräckligt med information om studiens syfte och dess design för att de ska kunna göra ett informerat val om de vill delta i studien eller inte. Deltagarna ska även informeras om att de är anonyma, att deltagande är frivilligt och att de när som helst under studiens gång kan avbryta sitt deltagande utan att ange varför.

Ett etiskt dilemma är att deltagare i studien kan vara i en beroendeställning gentemot kommunen som anordnar föräldrastödsprogrammet, exempelvis i form av sysselsättning. Trots information om att deltagarna är anonyma skulle det kunna påverka vilken information deltagarna väljer att delge. Det är även viktigt att jag som intervjuare inte pressar individer som redan kan vara i en utsatt situation. Om en deltagare inte känner sig bekväm med att svara på en specifik fråga eller vill avbryta intervjun, så har personen självfallet rätt att göra det. Alla deltagare har informerats om det innan intervjun påbörjats. Eftersom intervjuerna kretsar kring hur deltagarna upplever och förstår sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet kan intervjuerna beröra personliga och potentiellt känsliga ämnen. Fokus för intervjuerna är dock på deltagarnas erfarenheter av föräldrastödsprogrammet, snarare än deras liv i övrigt.

5.8 Metoddiskussion

Reliabilitet och validitet är begrepp för att bedöma studiers mätkvalitet. Kvalitativa studier har i regel inte som mål att mäta, snarare syftar kvalitativa studier till att nå en förståelse för

sociala fenomen eller individers uppfattningar om dessa. Det gör reliabilitet och validitet tämligen inkompatibla för att bedöma kvaliteten av forskning av kvalitativ art, med anledning av att ingenting har mätts eller skattats i en naturvetenskaplig mening. I kvalitativa studier är trovärdighet viktigt. Trovärdighet handlar bland annat om hur väl forskarens observationer skapar förståelse för det studerade området. Forskare är skyldiga att eftersträva att studiens empiri är så korrekt som möjligt. Exempelvis har deltagare i forskning en tendens att konstruera idealsvar och framställa sig själva i ett mer positivt ljus inför forskare (Persson 2006; Silverman 2014). Uppsatsens trovärdighet stärks av att den grundas i väl beprövade metoder, i form av kvalitativ textanalys och kvalitativa intervjuer. Det är metoder som får anses väl lämpade för att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar. Jag har även försökt göra det möjligt för läsaren att följa och granska uppsatsens vägval genom att vara transparent med hela studiens tillvägagångssätt i form av urval, bearbetning av data samt andra metodologiska överväganden. En styrka med uppsatsen är att den grundas i frågor som ställts i tidigare forskning, samtidigt som den bidrar med nya rön angående föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda pappor. Uppsatsen kan även bidra med kunskap om empowerment och genus som kan ha värde för alla former av föräldrastödsprogram.

Jag anser att risken att deltagare framställt sina upplevelser på ett visst sätt är tämligen liten då uppsatsens fokus inte legat på deltagarna själva utan snarare på deras upplevelser av föräldrastödsprogrammet. Två av intervjuerna har utförts på svenska, där det förekom vissa språkbarriärer. Det torde leda till att deltagarna strävade efter att få fram ett så adekvat budskap som möjligt, snarare än att försöka framställa sig själva på ett visst sätt. Det finns dock en risk att deltagarna medvetet eller omedvetet är partiska gentemot programledare eller andra som de kommit i kontakt med genom föräldrastödsprogrammet. Det kan leda till att deltagarna framhävt det som är positivt med föräldrastödsprogrammet, och därmed riskerar att missa områden där det finns förbättringspotential. Det finns även en risk att de deltagare som programledare har kontaktat för intervjuer är de deltagare som programledarna fått mest kontakt med. Dessa deltagare kan följaktligen vara de deltagare som är mest positiva gentemot föräldrastödsprogrammet. En deltagare har dock även nåtts genom andra deltagare, någonting som bidrar till en ökad bredd på de deltagare som ingår i uppsatsens urval.

Ett annat kvalitetsbegrepp inom kvalitativ forskning är överföringsbarhet. Det handlar om hur väl forskningsresultatet passar in i liknande sammanhang. För att uppnå överföringsbarhet krävs ett representativt urval av deltagare eller fenomen. Det är dock inte alla kvalitativa studier som har denna ambition (Persson 2006). Både ett lågt deltagarantal och deltagare som inte behöver vara representativa för en större population innebär begränsningar i studiens

överföringsbarhet. Fler intervjuer hade kunnat generera en större bredd i resultatet och belyst eventuella motstridigheter i resultatet, exempelvis kan deltagare som inte fullföljt föräldrastödsprogrammet besitta en annan erfarenhet än de som har intervjuats för denna uppsats. Även fler deltagare som inte rekryterats via programledare skulle potentiellt kunna belysa andra aspekter av föräldrastödsprogrammet. Syftet med uppsatsen har dock inte varit att söka generaliserbara svar. I kombination med bakgrundsdocument till föräldrastödsprogrammet bidrar deltagarnas utsagor, trots ett litet underlag i form av intervjupersoner, till en ökad förståelse för deltagares upplevelser av föräldrastödsprogrammet samt hur dessa sammanfaller med de mål och förväntningar som ligger till grund för föräldraskapsstödet. Trots att resultatet inte är överföringsbart till andra sammanhang kan det bidra till ökad kunskap inom ett område där informationen är bristfällig. Överföringsbarhet har därmed varken eftersträvats eller uppnåtts.

Som tidigare nämnt har en av intervjuerna genomförts via tolk. Det kan försvåra kommunikationen och det är omöjligt för mig som intervjuare att veta om frågor och svar i intervjun översätts helt korrekt. På liknande sätt har språkbarriärerna i intervjuerna på svenska försvårat kommunikationen. Under intervjuerna har jag försökt att få bekräftelse på det som sagts för att försäkra mig om att båda parter i intervjun har förstått vad som sägs. Med anledning av försvårad kommunikation skulle språkbarriärerna kunna hävdas vara en nackdel i uppsatsen. Det kan dock även lyftas fram som en fördel i form av att dessa individer ofta exkluderas i forskning, på grund av svårigheter relaterade till språk och kommunikation. Uppsatsen leder därmed till en ökad förståelse och kunskap från individer vars röster sällan hörs i forskning.

6 Resultat av analys

I detta avsnitt presenteras uppsatsens resultat. I avsnitt 6.1 och 6.2 presenteras resultatet av analysen av bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet. I avsnitt 6.3 till 6.7 presenteras resultatet av analysen av intervjuer med deltagarna. Avslutningsvis följer en analys av det sammantagna materialet utifrån empowerment och genus.

6.1 Utrikesfödda pappor i en ny kontext

I ansökningar till Länsstyrelsen finns en argumentationskedja om varför föräldrastödsprogrammet valt att rikta sig till utrikesfödda pappor. En grund i argumentationen är att projektgenomförarna menar att det kan vara en särskild utmaning att komma till Sverige som har en av de mest progressiva inställningarna till jämställdhet i världen.

Personer från länder och kulturer där papparollen bygger på mer patriarkala strukturer och traditionella mansroller än i Sverige kan både känna sig tveksamma och vilsna inför de förväntningar som finns på att vara pappa i det svenska samhället. Synen på mannens roll som familjeförsörjare, hur barn ska uppfostras och maktfördelning i både hem och samhälle kan till stora delar skilja sig åt mellan den bakgrund dessa män har och den kultur som - i synnerhet i den bild som ges av myndigheter och lagstiftare - råder i Sverige. (Ansökan till Länsstyrelsen).

Att ge pappor chansen att dela dessa upplevelser och känslor med andra i liknande situation och med liknande bakgrund är därför viktigt. För personer med annan kulturell bakgrund än för den som är uppvuxen i det svenska samhället, med en av de mest progressiva inställningarna till jämställdhet och förändrad papparoll i världen, är det extra viktigt att denna gruppdiskussion leds med en förståelse och respekt för de starka reaktioner som kan uppstå i mötet mellan dessa olika kulturer och traditioner. (Ansökan till Länsstyrelsen).

Vidare underbyggs argumentationen av att personer som kommer från länder och kulturer där papparollen bygger på mer patriarkala strukturer än i Sverige anses kunna känna sig vilsna inför de förväntningar som finns på att vara pappa i det svenska samhället. Mot den bakgrunden framhävs det som viktigt att ge utrikesfödda pappor möjlighet att dela dessa upplevelser med andra individer i en liknande situation och med liknande bakgrund.

Forskning visar även att en ökad jämställdhet leder till minskad risk för våld i familjen. Män med en bakgrund i en stark patriarkal kultur upplever ofta minskad makt i det nya samhället på flera plan, såväl på den offentliga arenan som i den privata. Maktlöshet kan vara en grogrund till användande av våld. (Ansökan till Länsstyrelsen).

Projektgenomförarna menar att män som har en bakgrund i samhällen med en patriarkal kultur kan uppleva en minskad makt i ett nytt samhälle, så väl inom hemmets sfär som i det offentliga. Denna maktlöshet ses som en potentiell fara då det kan vara en grogrund till våldsanvändande.

Nyanlända män i allmänhet och pappor i synnerhet har generellt sett i och med flytten till ett nytt land fallit flera steg i statushänseende. Detta medför risk för både utanförskap, stukad självkänsla och i värsta fall en ökad våldsbenägenhet. På lokal nivå har vi upplevt att denna situation kan skapa en osäkerhet i främst föräldraskapet. Att samla pappor för att samtala om papparollen kan motverka denna osäkerhet. I pappagruppen skapas både ett tryggt rum för att öppna sig för andra med dessa känslor och en möjlighet att få svar på frågor som tidigare och i andra sammanhang inte kunnat ställas. (Slutrapport till Länsstyrelsen).

Relaterat till känslor av minskad makt beskrivs att nyanlända män i och med flytten till ett nytt land har fallit i statushänseende. Denna statusförlust antas medföra en risk för både utanförskap, minskad självkänsla och i värsta fall en ökad våldsbenägenhet. Det kan även skapa en osäkerhet i föräldraskapet. Avsikten med föräldrastödsprogrammet är att motverka dylik osäkerhet genom att få till stånd pappagrupeer för att papporna ska ges möjlighet att diskutera så väl dessa känslor som andra frågor. Projektgenomförarna målar därmed upp en problembild i form av att utrikesfödda pappor kan uppleva olika problem som en följd av att de befinner sig i en ny kontext.

I delrapporter till Länsstyrelsen menar projektgenomförarna att flera kommuner har planer på att inkorporera föräldrastödsprogrammet i den samhällsorientering som riktar sig till nyanlända invandrare. Det visar att aktörer i kommunerna ser föräldrastödsprogrammet som ett sätt att underlätta utrikesfödda personers integrationsprocess. Det går i linje med de tankar om föräldrastödsprogram som lyfts i uppsatsens inledning, där föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda antas ge deltagarna önskad och behövlig kunskap om samhällets institutioner och normer (Frid & Olsson 2019; Häggelöf 2013). Det poängteras även att rekryteringen av deltagare i vissa kommuner varit svår, anledningarna till det är ännu inte kartlagda.

I de analyserade dokumenten beskriver projektgenomförarna tre huvudsakliga anledningar eller problem till varför föräldrastödsprogrammet riktar sig till utrikesfödda pappor. Projektgenomförarna härleder dessa problem till att utrikesfödda pappor befinner sig i en ny kontext, det är därmed inte papporna i sig som är problemet. Projektgenomförarna definierar dessa problem i termer av kulturella skillnader; minskad makt som kan vara en grogrund för våld; samt statusförlust, förlorad självkänsla och osäkerhet.

6.2 Jämställdhet som mål och lösning

Mot bakgrund av dessa problem argumenterar projektgenomförarna för hur dessa problem ska åtgärdas. I ansökningar till Länsstyrelsen beskrivs vad som är målet med föräldrastödsprogrammet samt vilken typ av förändring föräldrastödsprogrammet ämnar uppnå hos deltagarna.

Män generellt är dessutom dåliga på att själva skapa rum för dessa möten, även om det finns en medvetenhet om att de behövs, och detta gäller även nyanlända och asylsökande pappor. Även om rum för möten finns är det inte alls naturligt att frågor om pappa- och mansrollen tas upp. (Ansökan till Länsstyrelsen).

I ansökningar till Länsstyrelsen skriver projektgenomförarna att det finns ett behov av att män ges möjlighet att reflektera över frågor kopplade till föräldraskap. Enligt ansökningarna är det ett behov som finns hos män generellt, inte enbart hos utrikesfödda föräldrar. I delrapporter till Länsstyrelsen skriver projektgenomförarna att föräldrastödsprogrammet utgår från folkbildningspedagogik där grundtanken är att ny kunskap uppstår i samtalet mellan deltagare. Det gör samtalet till en bärande del av föräldrastödsprogrammet där det är centralt att ett tryggt rum skapas för att män ska kunna tala med män om frågor kopplade till pappa- och mansrollen. Programledarens roll är att leda samtalet och fördela ordet, snarare än att agera som expert på frågor om föräldraskap.

Syftet med att få till stånd pappagrupper för asylsökande och nyanlända pappor är inte bara att skapa rum för samtal om de egna upplevelserna, utan från samhällets sida att också ge en större förståelse för den svenska lagstiftningen inom områden som rör barn och familj. Det handlar om allt ifrån att informera om vilken syn lagstiftningen har på våld mot barn till vilka förmåner som finns för dem som vill vara föräldralediga. En ökad förståelse för nyttan för både barn, kvinnor och män med en ökad jämställdhet mellan mammor och pappor förväntas därför leda till att fler

pappor tar ett större ansvar för omvårdnaden och uppfostran av de egna barnen. (Ansökan till Länsstyrelsen).

De som har skrivit ansökningarna menar att pappagrupper för individer med liknande bakgrund är viktiga för att nyanlända pappor ska ges möjlighet att reflektera över föräldraskap i den nya kontext de befinner sig i, mot bakgrund av att män anses vara dåliga på att själva skapa dessa möten. Föräldrastödsprogrammet syftar dock även till att från samhällets sida ge en större förståelse för den svenska lagstiftningen inom områden som rör barn och familj. Det handlar bland annat om att informera om den svenska lagstiftningen om våld mot barn och att informera om föräldraledighet i Sverige.

Syftet med detta (pappagrupper) är att öka jämställdheten i dessa familjer, genom att inspirera papporna till att vara mer delaktig i omvårdnaden och uppfostran av barnen. (Ansökan till Länsstyrelsen).

Syftet med föräldrastödsprogrammet är att öka jämställdheten hos deltagande familjer, genom att inspirera papporna till att vara mer delaktiga i omvårdnaden och uppfostran av barnen. Den behovsbild som målats upp hos utrikesfödda pappor ska därmed åtgärdas genom en ökad jämställdhet. Ur den aspekten framstår deltagarna i föräldrastödsprogrammet som subjekt som behöver förändras.

Följden av att fler pappor tar detta ansvar är både positivt för mammorna - som får en ökad möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden, för barnen - som både får ökad känslomässig tillgång till två föräldrar och jämställda förebilder - och inte minst för papporna själva. De får både en ökad förståelse för det svenska samhället och en bättre kontakt med sina barn och därmed en starkare känsla av delaktighet både i samhälle och hem. (Ansökan till Länsstyrelsen).

Ökad jämställdhet i hemmet leder till en minskad grogrund för våld i nära relationer, både vad gäller mäns våld mot kvinnor och barnmisshandel. (Ansökan till Länsstyrelsen).

Ovanstående utdrag illustrerar hur hela familjen gynnas av ett mer jämställt föräldraskap, samtidigt som det beskrivs som centralt för att öka pappornas delaktighet i det svenska samhället. Projektgenomförarna menar att en ökad jämställdhet kan motverka diskriminering för både utrikesfödda män och kvinnor. Genom att ge papporna kunskap ska de få större insikt i det svenska samhället, någonting som antas motverka utanförskap. Kvinnor i sin tur

ges möjlighet att förvärvsarbeta då papporna tar ett större ansvar för barnomsorg och hushållsarbete. Projektgenomförarna skriver även att en ökad jämställdhet i hemmet leder till en minskad grogrund för våld i nära relationer. Den tydligaste förändringen som föräldrastödsprogrammet ämnar uppnå hos deltagarna är därmed en ökad jämställdhet och ett mer jämställt föräldraskap.

De problem som beskrevs i bakgrunden till föräldrastödsprogrammet ska därmed åtgärdas genom ökad jämställdhet som leder till att papporna förstår sin roll i familjen på ett nytt sätt och tar mer ansvar. I de analyserade dokumenten beskrivs jämställdhet som en form av universallösning som leder till bättre familjeförhållanden, bättre integration och i förlängningen ett bättre samhälle. I dokumenten framkommer även att samtalet ses som en bärande del av föräldrastödsprogrammet och att det är centralt att ett tryggt rum skapas för att män ska kunna tala med män om frågor kopplade till pappa- och mansrollen.

Genom de analyserade dokumenten har en argumentationskedja synliggjorts. Den börjar med en problembild i form av att utrikesfödda pappor kan uppleva problem som en följd av att de befinner sig i en ny kontext. Dessa problem definieras i termer av kulturella skillnader; minskad makt som kan vara en grogrund för våld; samt statusförlust, förlorad självkänsla och osäkerhet. Argumentationen fortsätter sedan med hur dessa problem ska lösas eller motverkas, genom en tänkt utveckling hos de deltagande papporna, i form av en ökad jämställdhet och att papporna tar mer ansvar, samt att papporna ges en ökad förståelse för den nya kontext de lever i. Genom de analyserade dokumenten har det därmed framkommit varför föräldrastödsprogrammet riktar sig till utrikesfödda pappor samt vad som är målet med föräldrastödsprogrammet. I följande avsnitt presenteras pappornas erfarenheter av sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet.

6.3 Skillnader i föräldraskap mellan Sverige och Syrien

I intervjuer med deltagarna beskrevs flera anledningar till att delta i föräldrastödsprogrammet. Dessa anledningar härrörde bland annat från skillnader i föräldraskap mellan Sverige och Syrien samt att de intervjuade deltagarna upplevde att de behövde en ökad kunskap om det svenska samhället och sociala myndigheter.

Kursen har hjälpt mig en hel del. Visst att det har blivit mer tid för mig med min son här, men den här tiden kräver också att jag förstår min son. Det är inte bara att jag har tid. (Intervju 3).

Alla tre deltagarna menade att det är skillnader i föräldraskap mellan Sverige och Syrien, dessa skillnader utgick till stor del från att pappor har en annan roll i Sverige gentemot Syrien. Papporna berättade att de i Syrien hade arbetat långa dagar för att de hade det ekonomiska ansvaret för att försörja familjen. En stor skillnad gentemot Sverige och Syrien var därmed att deltagarna har mer tid för sina barn i Sverige. I citatet ovan poängterade en pappa att mer tid med sina barn också kräver att han förstår sina barn bättre.

Men nu när jag kom till Sverige så får jag börja om från början igen. Jag har tappat språket, jag känner mig dum. Jag blev instängd i mig själv, jag slutade prata. Ibland funderar man, hur kan man reagera med barn i ett nytt land. Eftersom det är ny situation. Därför tror jag att den här kursen är mycket viktigt. I Syrien finns det en annan kultur, ibland andra regler. Ibland andra uppgifter till man och kvinna. Här (i Sverige) måste jag anpassa mig. Och återbygga relationen med mina barn. I kursen förstod jag att det viktigaste är att ge barn, inte pengar, utan tid. I Syrien förstod jag att min huvuduppgift är att arbeta från 6 på morgonen till kanske 10 på kvällen. Det är mycket tid. Och samhället trycker på mig att jag som ensam ska betala allt. (Intervju 1).

Alla tre deltagarna upplevde att de på grund av skillnader i föräldraskap i Sverige gentemot Syrien behövde kunskap om föräldraskap i en svensk kontext. En deltagare berättade att han behövde *börja om* när han flyttade till Sverige, på grund av att han inte kunde språket och inte hade någon sysselsättning. Deltagaren uttryckte även att han i Syrien känt en press från samhällets sida att ensam försörja hushållet. Han såg det därmed som sin uppgift att arbeta långa arbetsdagar och försörja hushållet, snarare än att det var ett frivilligt val han gjort.

Ja det stämmer, isolering eller utanförskap för barnen har ökat här i Sverige faktiskt jämfört med Syrien. I Syrien var det en helt annan social situation. Det är mycket mycket starkare när det gäller sociala relationer jämfört med Sverige när vi kom hit. Till exempel har jag fått bostad i ett litet samhälle nära sjön, det är ingen där. Det är stor skillnad faktiskt. (Intervju 3).

En deltagare berättade att livet i Sverige innebär ett utanförskap eller isolering för både han och hans barn, på grund av ett bristande socialt nätverk, samt att de bodde i ett litet samhälle utan nära grannar. Det utanförskap som deltagaren nämnde handlade därmed inte om att han tillhörde en särskild målgrupp, utan snarare på grund av ett bristande socialt nätverk.

Du vet att vi kom som flyktingar till ett nytt land, ny kultur... alltså ett nytt sätt att uppfostra barn, vi vet inte allting om samhället, så vi behöver lära oss massor inom detta, för att minska och förebygga problem, både i hemmet och i samhället. Det behövs, och det är inte bara specifikt för araber, det är för alla, även afghaner och så vidare, alla identiteter. (Intervju 3).

I intervjuerna berättade alla tre deltagarna att de behövde kunskap om det svenska samhället och sociala myndigheter. De nämnde även att de behövde förstå hur barnuppfostran går till i Sverige. Deltagarna tillskrev föräldrastödsprogrammet stor betydelse då det framhölls som ett sätt att förebygga problem, både i samhället och i hemmet. Deltagarna själva nämnde inte att deras kultur framställs som problematisk eller någonting som de behöver åtgärda. Snarare ansåg deltagarna att de hade ett behov av att få kunskap om det svenska samhället och föräldraskap i en svensk kontext. En deltagare nämnde att det inte enbart är araber som är i behov av den informationen, någonting som kan indikera en upplevelse av att dessa insatser ofta riktas till den målgruppen.

I intervjuerna berättade papporna varför de deltagit i föräldrastödsprogrammet. Alla deltagarna upplevde att de behövde kunskap om det svenska samhället och sociala myndigheter, samt om barnuppfostran i Sverige. Deltagarna tillskrev föräldrastödsprogrammet stor betydelse då det sågs som ett sätt att förebygga problem, både i samhället och i hemmet. De intervjuade deltagarna såg därmed liknande behov som de som beskrevs i bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet, i form av kulturella skillnader och att de befinner sig i en ny kontext. Bakgrunden till dessa problem skiljde sig dock åt, då det enligt papporna inte handlade om minskad makt som en följd av en patriarkal kultur eller statusförlust. Deltagarna härrörde istället problemen till det faktum att de fått börja om i Sverige, ett bristande socialt nätverk eller bristande kunskap om det svenska samhället.

6.4 Oro eller rädsla för problem

I intervjuer med deltagarna gick det att formulera flera teman som var kopplade till hur papporna upplevt sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet, ett av dessa teman var oro eller rädsla för problem.

Kanske ibland, tänker några att när vi går till kursen så ska de skriva ned våra namn. Och säga att han har problem med sin dotter hemma. Och sen ska de kontakta socialtjänsten och socialtjänsten kommer och tar barnet. (Intervju 1).

Två av de intervjuade deltagarna poängterade att det är vanligt att individer inom målgruppen känner en oro eller rädsla inför att delta i föräldrastödsprogram. Denna oro eller rädsla kunde grunda sig i olika farhågor. Deltagarna uttryckte att det inom målgruppen kan finnas en bristande kunskap om socialtjänsten och det svenska samhället. Denna bristande kunskap kan leda till en rädsla för att deras barn ska tas ifrån dem. En deltagare uttryckte även att det inom målgruppen kan finnas ett bristande förtroende gentemot regeringen eller samhället i stort, på grund av att dessa individer i sina ursprungliga länder inte haft någon tilltro gentemot landets regering. Denna bristande tilltro kan leda till att utrikesfödda individer är skeptiska gentemot föräldrastödsprogram eller andra interventioner som arrangeras från samhällets sida, på grund av att dessa interventioner skulle kunna vara ett sätt att kontrollera individer.

Ibland pratade jag med några kompisar. Att jag går på en kurs, har du tid för att komma? Han säger att, nej jag vill inte eftersom allting är bra med mig. Ibland tänker folk att bara de som har problem behöver följa kursen. Bara pappor som har problem hemma behöver följa kursen. Om jag följer kursen betyder det att jag har problem hemma, och det vill jag inte säga. (Intervju 1).

En deltagare sa att det inom målgruppen kan finnas en oro eller rädsla inför det faktum att deltagande i föräldrastödsprogrammet skulle innebära att en individ erkänner att det finns problem hemma.

Människor behöver känna att de behöver kursen. Inte för att de är dåliga pappor, utan för att vi är i ett nytt samhälle, i ett nytt system. Vi måste förstå samhället mycket bättre. Och dela erfarenheter, hur vi kan leva med våra barn. (Intervju 1).

Relaterat till denna oro illustrerar ovanstående citat vikten av att tydliggöra att föräldrastödsprogrammet inte erbjuds till målgruppen för att de är dåliga föräldrar. Det synliggör risken med att riktade föräldrastödsprogram kan leda till en stigmatisering av individer, med anledning av att de pekats ut som dåliga eller olämpliga föräldrar.

I intervjuer med papporna skildrades flera aspekter kopplade till oro eller rädsla för att delta i föräldrastödsprogram. Deltagarna berättade om oro i en vid bemärkelse relaterat till en misstro gentemot myndigheter och samhället i stort. Deltagarna beskrev även oro i en personlig bemärkelse i det att individer genom sitt deltagande riskerar att erkänna att det finns problem i hemmet eller att de på grund av deltagande i föräldrastödsprogrammet skulle vara dåliga föräldrar.

6.5 Förändring och risken att bli svensk

Ett annat tema kopplat till hur papporna upplevt sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet var kopplat till förändring och risken att bli svensk.

Och då kanske några människor inte vill komma till kursen, för att de tror att personerna i kursen vill ändra dem, för att de ska bli som svenskar. Ibland, några av dem blir rädda. De tänker att de måste hålla vår identitet, vår kultur, förstår du? (Intervju 1).

En deltagare nämnde att det inom målgruppen kan finnas en rädsla för att föräldrastödsprogrammet är till för att förändra individer och göra dem till *svenskar*. Ovanstående citat visar att det inom målgruppen kan förekomma tankar om att föräldrastödsprogram är till för att förändra individer utifrån ett särskilt innehåll kopplat till vad som är normativt och regelmässigt accepterat av majoritetssamhället i Sverige. Det kan relateras till att föräldrastödsprogram förmedlar vissa universella normer kopplade till föräldraskap eller *svenskheter*.

Man behöver inte ändra sig. Integration, betyder att träffas i mitten. Du behöver inte bli som mig. Alla måste acceptera varandra, och acceptera lagen. Bara lagen. Jag tror att problemet är, hur kan man annonsera? Om människor förstår att, det är bra för sina familjer, och bra för dem. Det ska öka antalet deltagare som vill följa kursen. Och kanske, när det annonseras för kursen, så får människor bara lite information om kursen. Några förstår att, kursen ska hjälpa dem att bli bra pappor. Men de tänker att de är bra pappor, de tänker att vi behöver inte att någon annan ska komma och lära mig hur jag kan vara en bra pappa. (Intervju 1).

En annan skepsis som deltagarna nämnde var att det inom målgruppen kan finnas tankar om att individer inte behöver någon som ska berätta för dem hur de ska vara en bra förälder. Det kan relateras till ett paternalistiskt perspektiv där individer inte vill eller ser ett behov av att samhället eller företrädare för myndigheter ska berätta för dem hur de ska uppfostra sina barn. Ovanstående citat visar även att deltagaren inte kände sig tvingad att anpassa sig till särskilda normer som föräldrastödsprogrammet förmedlade, snarare att det är svenska lagar och regler en person behöver förhålla sig till.

I intervjuer med papporna framkom att ingen av deltagarna upplevt att de genom föräldrastödsprogrammet skulle förändras eller göras till *svenskar*. Deltagarna berättade att det är den svenska lagstiftningen som personer behöver förhålla sig till, snarare än en *svensk*

identitet. Deltagarna tog varken upp vikten av eller risker med kulturell anpassning av föräldrastödsprogram. Snarare var deltagarna pragmatiska gentemot innehållet i föräldrastödsprogrammet. De ansåg att de behövde kunskap om det svenska samhället, någonting som de fick via deltagande i föräldrastödsprogrammet, samtidigt som de inte upplevde att de pådyvlades särskilda normer kopplade till föräldraskap.

6.6 Stärkt föräldraskap och förändrade genuskontrakt

Ett annat tema kopplat till hur papporna upplevt sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet var relaterat till ett stärkt föräldraskap och förändrade genuskontrakt.

Då (i Syrien) förstod jag att, jag gör mitt bästa när jag arbetar lång tid för att vi ska kunna ha en stor lägenhet och en fin bil. Men det påverkar negativt på tiden, om jag vill sitta med mina barn. Och prata och leka med dem. Nu förstår jag att, det viktigaste är att sitta och leka med dem. Att ge dem tid. Det är det viktigaste som jag förstod i kursen.... En pappa kan inte ändra sig när han bara pratar, han måste göra någonting också. Han måste ge tid, han måste visa intresse för sina barn. (Intervju 1).

Alla tre deltagarna upplevde att de genom föräldrastödsprogrammet blivit hjälpta i sitt föräldraskap, särskilt i en svensk kontext. En deltagare poängterade att han genom föräldrastödsprogrammet insett att det är viktigare att spendera tid med sina barn än att tjäna pengar för att försörja familjen. Genom föräldrastödsprogrammet stärktes han i sitt föräldraskap då han där igenom insåg att han behöver spendera tid med sina barn för att utveckla relationen dem emellan.

En gång sa samtalsledaren att när hans dotter var barn så brukade de gå till second hand och dricka saft. Och då funderade jag att, jag kan också gå med min dotter, som är 8 år, ta bilen och åka till City Gross och äta en kaka eller dricka saft. Det provade jag, det var mycket roligt. Det påverkade mycket positivt på vår relation. (Intervju 1).

Deltagarna nämnde även konkreta saker som de hade provat hemma som en följd av föräldrastödsprogrammet. Även det var relaterat till vikten av att spendera tid med sina barn.

Hon (från socialtjänsten) kom och pratade om vad de gör, hur deras arbete är, hur man arbetar med barn. Hon pratade jättemycket om barn, många olika exempel... Det var jättenyttigt för

oss, den här specialisten som kom från socialtjänsten. Hon pratade om många olika fall, så man har inte kämpat för att skapa den här erfarenheten. Den här erfarenheten kom från den här föreläsaren. Hon pratade om massor med barn, hon har träffat många barn. Om vi tar ett exempel, hon kanske träffar 20-tal eller 50-tal barn varje dag, eller ärenden. Så man lär sig massor genom de här olika ärendena. Plus, vad är lösningar på problem, det var många olika lösningar som vi lärde oss. (Intervju 3).

Alla tre deltagarna berättade att de genom föräldrastödsprogrammet fått en ökad kunskap om socialtjänstens roll och på vilka grunder socialtjänsten intervenerar i människors liv. I ett av föräldrastödsprogrammen hade en företrädare för socialtjänsten deltagit under en träff för att informera om socialtjänstens arbete. Det var någonting som uppskattades av deltagarna och som lett till en ökad förståelse för socialtjänstens arbete.

I intervjuerna skildrades även att papporna kan upplevas befinna sig mellan nya och gamla genuskontrakt.

Deltagare: Nej inte bra. De (andra deltagare) sa också att det inte var bra. Därför att deras pappor också var gifta med flera, och de känner samma. Fanns inga pappor (deltagares pappor) som bara var gifta med en.

Intervjuare: Varför är det inte bra?

Deltagare: Därför att när pappa gifter sig så blir alla i familjen ledsna. Jag känner att pappa inte älskar mig. Och de andra känner också att pappa inte älskar mig.

Intervjuare: Så deltagarnas pappor var gifta flera gånger, men deltagarna själva tyckte inte att det är bra?

Deltagare: Precis, inte bra. (Intervju 2).

Alla tre deltagarna menade att det ämne som hade berörts mest i föräldrastödsprogrammet var barnuppfostran. Deltagarna sa även att de hade diskuterat pappornas egen barndom. I ett av föräldrastödsprogrammen hade diskussionen om pappornas barndom lett till diskussioner om månggifte. Inom föräldrastödsprogrammet var alla deltagares pappor gifta med mer än en kvinna. Enligt den intervjuade pappan var det dock ingen av deltagarna i föräldrastödsprogrammet som själva förespråkade månggifte. På frågan om varför så svarade deltagaren att barnen blir ledsna när en pappa gifter sig med en ny kvinna, med anledning av att barnen kan tro att pappa inte älskar dem. Det kan illustrera ett förändrat genuskontrakt där deltagarnas pappor var gifta med mer än en kvinna, någonting som enligt den intervjuade pappan inte anammats av nästkommande generation.

I intervjuer med papporna beskrev alla deltagarna att de genom föräldrastödsprogrammet stärkts i sitt föräldraskap. Det härleddes till att papporna fått ökad kunskap om det svenska samhället och sociala myndigheter, men även till en förändrad syn på barnuppfostran där papporna insett vikten av att spendera tid med sina barn. Papporna stärktes därmed inte enbart genom att de fick kunskap om det svenska samhället, utan även genom en förändrad syn på mannens roll i hemmet. Papporna berättade även att de befinner sig mellan nya och gamla genuskontrakt, eller ett genuskontrakt som håller på att förändras.

6.7 Vikten av hur föräldrastödsprogram implementeras

Det sista temat relaterat till hur papporna upplevt sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet var kopplat till vikten av hur föräldrastödsprogram implementeras.

Det var tvåvägskommunikation, så det var massor med diskussion. Jag tycker inte om envägskommunikation, det är viktigt att dela med sig. Det är det som är viktigt. (Intervju 3).

Alla tre deltagarna poängterade att föräldrastödsprogrammet till stor del utförts genom diskussioner mellan programledare och deltagarna. De menade att alla deltagare varit delaktiga och bidragit i diskussionen. Dessa diskussioner beskrevs som viktiga för att föräldrastödsprogrammet skulle tas emot på ett positivt sätt från deltagarna. Alla papporna berättade att det var viktigt att höra hur andra personer tänker och hur de gör med sina barn. Erfarenhetsutbytet mellan individer sågs därmed som någonting positivt och nyttigt. I likhet med uppsatsens kunskapsöversikt påvisar det vikten av hur föräldrastödsprogram implementeras, då det kan vara någonting som sker i varierande grad beroende på hur föräldrastödsprogrammet implementeras (Olofsson, Skoog & Tillfors 2016).

Det beror på ledaren i kursen, vad har ledaren för kunskap och erfarenhet, som den kan dela med sig av. Det beror jättemycket på ledaren faktiskt, på vilket sätt ledaren utför det här arbetet. För att alla flyktingar har rädsla för att socialtjänsten ska ta deras barn. Den här rädslan behöver någon duktig ledare mildra, att så är det inte och förklara lite mer inom området, hur det går till och så vidare. Så det bygger ganska mycket på ledaren, hur man kan locka folk. (Intervju 3).

Deltagarna berättade även att programledaren var viktig för hur föräldrastödsprogrammet togs emot från deltagarnas sida samt hur benägna individer var att delta. Det påvisar åter igen

vikten av det faktum att hur föräldrastödsprogram implementeras är betydelsefullt för hur dessa interventioner tas emot av deltagarna.

Jag kände mig motiverad när jag var i kursen. Men när andra personer inte kommer till kursen, då tappar man motivation. Inte bara jag, även ledaren tappar motivation. (Intervju 1).

En pappa nämnde att det i ett av föräldrastödsprogrammen var få pappor som deltagit, det var någonting som påverkade motivationen negativt för både programledare och deltagare.

Intervjuare: Varför gick du det här föräldrastödsprogrammet?

Deltagare: Därför att jag studerade på SFI. Och så skickade de papper till mig, att jag skulle komma till kursen. De bestämde. Jag studerade bara 4 timmar på SFI. Så de sa till mig att jag också skulle komma till kursen. För att prata och träna.

Intervjuare: Hur kände du när du fick det här papperet om att du skulle delta?

Deltagare: Jag ville gå, direkt. Jag tänkte bra jag vill gå, för att prata och lyssna. Jag vill också ha information. Och jag behöver information. Vad han säger, vad han tänker, vad han gör i hemlandet. Jag behöver lyssna. (Intervju 2).

I intervjuerna beskrev papporna att deltagandet i föräldrastödsprogrammet gått till på olika sätt i olika kommuner. I en kommun var deltagande en del av etableringsinsatser där personer blev tillsagda att delta som en del av personernas etableringsplan. I den andra kommunen fick personer anmäla intresse för att delta i föräldrastödsprogrammet. Alla intervjuade deltagare uttryckte dock en vilja att delta i föräldrastödsprogrammet, oavsett hur rekryteringen av deltagare gått till. Ovanstående citat är från en person där deltagande var en del av personens etableringsplan.

I intervjuerna framkom att hur föräldrastödsprogrammet implementeras är av betydelse för hur det tas emot av deltagarna. Det rör allt från hur föräldrastödsprogrammet utförs, vem som leder det till hur deltagare rekryteras. I likhet med de analyserade dokumenten berättade papporna att föräldrastödsprogrammet utgått från diskussioner mellan programledaren och deltagarna samt att det varit svårt att rekrytera deltagare. Papporna tog inte upp betydelsen av att prata med andra män om frågor kopplade till pappa- och mansrollen, någonting som projektgenomförarna beskrev som viktigt i bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet.

6.8 Analys utifrån empowerment och genus

I detta avsnitt analyseras det sammantagna resultatet utifrån empowerment och genus. Först analyseras resultatet utifrån empowerment, därefter följer en analys utifrån genus och det stereotypa genuskontraktet. Avslutningsvis följer ett avsnitt om hur empowerment och genus samspelar.

6.8.1 Empowerment

Empowerment ses som ett sätt för individer eller grupper i en maktlös position att tillskaffa sig makt att ta sig ur denna position. Det innebär även att individer ska ges *verkligt* inflytande över vilket stöd och hjälp de erhåller (Adams 2003). Genom att analysera deltagarnas upplevelser utifrån empowerment kan en förståelse nås för om deltagarna i föräldrastödsprogrammet själva uppfattar att de fått ökad kapacitet genom kunskap och aktörskap, vilket inflytande de har över föräldraskapsstödet samt i vilken utsträckning strukturella faktorer adresseras. Genom att även analysera deltagarnas upplevelser i relation till bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet är det möjligt att få kunskap om hur empowerment omsätts i praktiken.

Enligt Adams (2003) innebär empowerment i praktiken att stärka individers självförtroende, färdigheter och kunskaper, med utgångspunkten att individer eller grupper i en maktlös position ska få mer inflytande över sina egna liv. I syftet och bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet menade projektgenomförarna att det finns ett behov av att informera utrikesfödda pappor om den svenska lagstiftningen inom områden som berör barn och familj samt att öka pappornas kunskap om den nya kontext de lever i. Det kan förstås utifrån empowerment där individer ges möjligheter till kunskap för att i större utsträckning kunna företräda sig själva, exempelvis i form av information om hur lagstiftningen gällande föräldraledighet är utformad. Alla deltagarna upplevde att de genom föräldrastödsprogrammet blivit hjälpta i sitt föräldraskap, särskilt i en svensk kontext. Föräldrastödsprogrammet bidrog därmed till att ge papporna önskad kunskap om det svenska samhället och sociala myndigheter. Det kan vara ett sätt för individer i en utsatt grupp att tillskaffa sig kunskap som kan leda till en ökad kontroll över sina omständigheter, exempelvis i form av en trygghet i att veta på vilka grunder socialtjänsten intervenerar i människors liv. I det hänseendet sammanfaller deltagarnas upplevelser av föräldrastödsprogrammet med de tankar som projektgenomförarna framfört i bakgrundsdocumenten.

En annan viktig aspekt av empowerment är att individer ges inflytande över innehållet i de interventioner de erbjuds. Interventioner grundade i empowerment syftar till att identifiera individers resurser samtidigt som de syftar till att skapa möjligheter för individer att utveckla kunskaper och färdigheter, där professionella engageras som samarbetspartners snarare än auktoritära experter (Adams 2003; Perkins & Zimmerman 1995). I bakgrundsdokumentet beskrevs att föräldrastödsprogrammet utgår från en folkbildningsprincip där ny kunskap uppstår i samtalet mellan programledare och deltagare. Programledarens roll är att leda samtalet och fördela ordet, snarare än att agera som expert på frågor om föräldraskap. Den bilden sammanfaller med de intervjuade pappornas upplevelser av föräldrastödsprogrammet då erfarenhetsutbytet mellan programledare och deltagare sågs som positivt och nyttigt från deltagarnas sida.

Genom att föräldrastödsprogrammet baserades på diskussioner gavs deltagarna viss möjlighet att vara med och forma innehållet i interventionen, genom att ta upp ämnen eller frågor som de ansåg vara relevanta. Utifrån bakgrundsdokumentet styrs dock föräldrastödsprogrammet av det övergripande målet i form av att öka jämställdheten hos deltagarna, mot bakgrund av att det i det långa loppet verkar frigörande för hela familjen. Målet om jämställdhet är därmed ingenting som deltagarna styr eller har inflytande över. Det finns därmed ett dilemma i att ge deltagarna möjlighet att få den kunskap de själva känner att de är i behov av, samtidigt som föräldrastödsprogrammet syftar till att förmedla ett specifikt innehåll i form av bland annat information om den svenska lagstiftningen och att bidra till ett mer jämställt föräldraskap. Samtidigt verkar inte deltagarna ha upplevt det som ett problem. Snarare var de pragmatiska gentemot innehållet i föräldrastödsprogrammet. De ansåg att de behövde kunskap om det svenska samhället, någonting som de fick via deltagande i föräldrastödsprogrammet, samtidigt som de inte upplevde att de tvingades anpassa sig till särskilda normer kopplade till föräldraskap eller en *svensk* identitet.

Det faktum att papporna kände sig stärkta i sitt föräldraskap som en följd av föräldrastödsprogrammet gör att interventionen kan anses leda till egenmakt hos deltagarna. Empowerment verkar dock på flera nivåer samtidigt och det finns en strukturell aspekt som syftar till att skapa en medvetenhet hos individer om sambandet mellan den egna livssituationen och yttre samhälleliga förhållanden. Empowerment syftar både till att stärka individer på individuell nivå och främja deras utveckling samtidigt som det syftar till att stärka stigmatiserade gruppers ställning i samhället (Adams 2003; Askheim 2007; Askheim & Starrin 2007). I enlighet med kritiker av empowermentbegreppet verkar dock inte strukturella aspekter av empowerment adresseras i interventionen. Fokus för föräldrastödsprogrammet

ligger därmed på individuell frigörelse, snarare än att medvetandegöra individer om strukturella faktorer eller det faktum att utrikesfödda kan anses vara en stigmatiserad grupp i samhället. Dessa aspekter av empowerment var dock ingenting som deltagarna själva tog upp eller uppgav att de saknade i föräldrastödsprogrammet. Det kan härröra från att det är svårt för individer att specificera någonting som de inte vet finns, eller att deltagarna ännu inte har tillräckligt med resurser för att identifiera ett sådant behov.

Fokuseringen på den individuella aspekten av empowerment kan leda till att individer får ett ökat ansvar för sin frigörelse. Det finns därmed en risk att individen får skulden om denne inte uppnår en viss målsättning, då individen misslyckats med att förändra sin situation (Rønning 2007). Det fokus som ligger på individuell frigörelse i föräldrastödsprogrammet kan därmed leda till att utrikesfödda individer får skulden eller anses ha misslyckats om de inte uppnår avsedd förändring. Vilket i det här fallet handlar om att skapa ett mer jämställt föräldraskap och i förlängningen även en lyckad integration i det svenska samhället. Det är problematiskt om individer i en redan utsatt position skuldbeläggs för att de anses ha misslyckats. Det kan vara särskilt aktuellt när det gäller utrikesfödda individer då utanförskap och integration är processer som i hög grad kan påverkas av strukturella faktorer som interventionen inte adresserar, exempelvis i form av strukturell diskriminering (Eliassi 2015).

Genom att analysera deltagarnas upplevelser i relation till bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet utifrån ett empowermentperspektiv framkom att deltagarna själva uppfattar att de fått ökad kapacitet genom ökad kunskap och aktörsskap. Alla papporna beskrev att de kände sig stärkta i sitt föräldraskap som en följd av föräldrastödsprogrammet, interventionen kan därmed anses leda till egenmakt hos deltagarna. Deltagarna berättade även att de i viss mån haft möjlighet att påverka innehållet i föräldraskapsstödet genom att det till stor del baserats på diskussioner mellan programledare och deltagare. Strukturella faktorer verkar dock inte ha adresserats i föräldrastödsprogrammet, faktorer som kan anses relevanta när det handlar om interventioner som syftar till att stärka utrikesfödda individer.

6.8.2 Genus och det stereotypa genuskontraktet

Utrikesfödda föräldrar porträtteras ofta som bärare av traditionella könsföreställningar, i likhet med det stereotypa genuskontraktet (Hirdman 2001). Ett uttalat mål med föräldraskapsstöd är att bidra till att skapa ett jämställt föräldraskap (Regeringskansliet 2018). Det kan vara särskilt aktuellt när det handlar om föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda pappor, då dessa föräldrar ofta anses vara i större behov av dessa åtgärder, jämfört med svenska pappor och

föräldrar. Genom att analysera bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet och deltagarnas egna upplevelser av föräldraskapsstödet utifrån ett genusperspektiv kan en förståelse nås för hur frågor om genus framställs och omsätts i praktiken.

Hirdman (2001) beskriver det stereotypa genuskontraktet där mannen är familjens överhuvud som *tar hand* om kvinnan. Mannens roll är att beskydda och sörja för kvinnan, vars roll är att föda barn och sköta om hem och hushåll. Bredström (2002, 2003) menar att invandrare ofta porträtteras som mer patriarkala och misogyna än svenska män. En sådan porträttering av invandrare riskerar att associera patriarkala värderingar exklusivt med invandrare, medan jämställdhet mellan könen görs synonymt med *svenskhets*. I flera stycken i bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet beskrivs föreställningar om genus och stereotypa könsföreställningar. Projektgenomförarna menar att utrikesfödda män föreställs känna sig tveksamma inför de förväntningar som finns på papparollen i det svenska samhället, främst med antagandet att personerna bär på patriarkala och traditionella könsföreställningar, i likhet med det stereotypa genuskontraktet. En sådan patriarkal könsföreställning kan vara att utrikesfödda män förespråkar månggifte. Enligt en intervjuad pappa var det dock ingen av deltagarna i föräldrastödsprogrammet som själva förespråkade månggifte, trots att alla deltagarnas pappor uppgavs vara gifta med mer än en person. Den intervjuade pappan berättade att anledningen till att ingen av deltagarna förespråkade månggifte var att barnen blir ledsna när pappa gifter sig med en ny kvinna, med anledning av att barnen kan tro att pappa inte älskar dem.

Samtidigt kan det finnas fler aspekter av månggifte att ta i beaktande, exempelvis nämnde inte pappan barnens mamma och hur hon skulle reagera på om mannen gifte sig med ytterligare en kvinna, eller hur barnen kan påverkas av moderns reaktion. Kvinnans frånvaro i mannens utsago kan belysa en bristande jämställdhet mellan könen, i det att deltagaren inte nämnde hur mamman i familjen kan uppleva månggifte. Huruvida kvinnans frånvaro i mannens berättelse är en indikation på icke jämställda könsföreställningar hos den intervjuade deltagaren går inte säga säkert. Det är dock inte otänkbart att det finns deltagare i föräldrastödsprogrammet som förespråkar månggifte, likväl som det finns deltagare som inte gör det. Målgruppen för föräldrastödsprogrammet är asylsökande och nyanlända pappor, det är en bred målgrupp som inte kan anses vara en homogen grupp som bär på en kultur eller en uppsättning av gemensamma könsföreställningar. Mot den bakgrunden kan bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet anses förmedla en stereotyp och förenklad bild av den målgrupp som föräldrastödsprogrammet riktas till.

Darvishpour (2012b) menar att invandrade män och kvinnor ofta delas in i två stereotypa kategorier. Den ena är den förtryckta och utsatta invandrarkvinnan och den andra är den kvinnoförtryckande och sexistiska mannen. Det leder oundvikligen till att invandrande kvinnor behöver frigöras och att invandrande män behöver fostras om. Enligt de analyserade dokumenten var ökad jämställdhet hos deltagarna det yttersta målet med föräldrastödsprogrammet. En ökad jämställdhet beskrivs som en form av universallösning som leder till bättre familjeförhållanden, bättre integration och i förlängningen ett bättre samhälle. Frågor om genus och förändrade genuskontrakt hos målgruppen framstår därmed som den enskilt viktigaste faktorn för att stärka målgruppen och öka pappornas delaktighet i det svenska samhället. Utifrån ett genusperspektiv kan därmed föräldrastödsprogrammet ses som ett sätt att fostra och forma om papporna, utifrån tidigare nämnda förenklade bild av att papporna bär på patriarkala och traditionella könsföreställningar.

Invandrare porträtteras ofta som bärare av traditionella och patriarkala värderingar om genus och familjesystem. Det gör att invandrare framstår som subjekt som behöver förändras, i motsats till subjekt i en västerländsk kontext där jämställdhet mellan könen i princip anses vara uppnått (Mulinari et al. 2009; Vuori 2009). I bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet skriver projektgenomförarna att utrikesfödda pappor kan ha svårt att orientera sig i Sverige som en följd av dess progressiva inställning till jämställdhet. I intervjuer sa papporna att de i sina hemländer hade arbetat långa arbetsdagar och innehaft rollen som familjeförsörjare. Det påverkade pappornas relation med deras barn negativt, då det fanns lite tid för umgänge med barnen. Papporna beskrev inga patriarkala värderingar eller tankar om att det i Sverige blivit en förändrad maktfördelning i hemmet. Snarare menade deltagarna att dessa långa arbetsdagar var någonting som de behövt förhålla sig till, i form av en press av att försörja hushållet ekonomiskt. Papporna berättade att de behövde ökad kunskap om det svenska samhället, samt hur de ska förvalta den tid de har med sina barn. Deltagarna skildrade därmed ett behov av föräldrastödsprogrammet i likhet med det som projektgenomförarna tog upp i bakgrundsdocumenten. Bakgrunden till behovet skiljde sig dock åt, då det i bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet ansågs härröra från förändrade maktförhållanden eller det faktum att papporna har kommit till *det jämställda landet Sverige*. I bakgrundsdocumenten beskrevs därmed behovet som rotat i pappornas syn på könsroller och genuskontrakt. Det behov som papporna såg var snarare relaterat till praktiska svårigheter som kommer med att vara ny i ett land.

Genom att analysera bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet och deltagarnas egna upplevelser av föräldraskapsstödet utifrån ett genusperspektiv framkom att de

analyserade dokumenten kan anses förmedla en stereotyp och förenklad bild av utrikesfödda föräldrar, mot bakgrund av att de anses bära på patriarkala och traditionella könsföreställningar. I de analyserade dokumenten beskrevs en ökad jämställdhet som en form av universallösning på de problem som utrikesfödda föräldrar kan uppleva i Sverige. Papporna berättade att de uppskattat den information de fått om barnuppfostran och hur de ska förvalta den ökade tiden de har med sina barn i Sverige. Utifrån pappornas upplevelser var dock behovet rotat i praktiska svårigheter snarare än patriarkala könsföreställningar. I det hänseendet tillskrev projektgenomförarna ökad jämställdhet en större betydelse än deltagarna.

6.8.3 Empowerment och genus i samspel

Empowerment syftar till att stärka individer eller grupper i en maktlös position så att de ges möjlighet att ta sig ur denna position, och således ge dem mer inflytande över sina egna liv (Adams 2003). Teorier om empowerment och genus kan ses som tätt sammanflätade i bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet. Projektgenomförarna menade att jämställdhet och frågor om genus är ett sätt att stärka föräldrarna och öka pappornas delaktighet i både samhälle och hem, samtidigt som det gynnar resten av familjen. Genom att ge papporna kunskap ska de få större insikt om det svenska samhället, någonting som antas motverka utanförskap. Kvinnor i sin tur ges möjlighet att förvärvsarbeta genom att papporna tar ett större ansvar för barnomsorg och hushållsarbete. I bakgrundsdokumentet beskrevs därmed frågor om genus och förändrade genuskontrakt hos målgruppen som den enskilt viktigaste faktorn för att stärka målgruppen och öka pappornas delaktighet i det svenska samhället. Den ena sidan av föräldrastödsprogrammet kan därmed ses som att stärka papporna, utifrån ett empowermentperspektiv där de ska ges möjlighet att ta sig ur en maktlös position. Den andra sidan av föräldrastödsprogrammet kan ses som ett sätt att fostra deltagarna, där frågan om genus och jämställdhet är central. På ett paradoxalt sätt ska därmed deltagarna stärkas genom att fostras utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Både projektgenomförarna och de intervjuade papporna menade att föräldrastödsprogrammet kan vara ett sätt att förebygga problem, både i samhället och i hemmet. Föräldrastödsprogrammet tillskrevs därmed en stor betydelse hos både projektgenomförarna och hos deltagarna. I bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet beskrevs en ökad jämställdhet och förändrade könsroller som nyckeln till att förbättra pappornas familjeförhållanden och deras integrationsprocess. Papporna i sin tur uttryckte att de genom föräldrastödsprogrammet fick redskap att orientera

sig i en svensk kontext genom en ökad kunskap om det svenska samhället och frågor kopplade till barnuppfostran i Sverige, samtidigt som de inte uppfattade att de pådyvlades särskilda normer eller en svensk identitet. Framgångsfaktorerna som papporna berättade om var därmed inte kopplade till att föräldrastödsprogrammet lett till en ökad jämställdhet hos deltagarna, utan snarare att de fått ökad kapacitet genom kunskap och aktörsskap. Deltagarna menade att om de agerar i enlighet med det som tas upp i föräldrastödsprogrammet så kommer livet att fungera bättre i Sverige. Det innebär inte nödvändigtvis en förändring i grunden, vilket utifrån bakgrundsdokumenten framstår som målet med föräldrastödsprogrammet. Deltagarnas perspektiv kan dock förstås utifrån begreppet empowerment, där deltagarna ges möjlighet att orientera sig och förhålla sig till svenska förhållanden, även om de inte förändras på det sätt som programgenomförarna tänkt. Utifrån det perspektivet kan föräldrastödsprogrammet förstås som en intervention som möjliggör en frigörelse för individer, då det ökar pappornas möjlighet att ta kontroll över sina omständigheter.

7 Diskussion

I detta avsnitt presenteras och diskuteras uppsatsens slutsatser i relation till uppsatsens syfte. Avslutningsvis presenteras implikationer för socialt arbete samt förslag på vidare forskning.

7.1 Slutsatser

Uppsatsens syfte var att identifiera de mål och förväntningar som beskrivs i de bakgrundsdokument som ligger till grund för föräldrastödsprogrammet samt undersöka och analysera hur deltagare i föräldrastödsprogrammet upplever och förstår sitt deltagande i programmet i relation till föräldraskapsstödet bakgrundsdokument. I detta avsnitt presenteras och diskuteras uppsatsens fyra huvudsakliga slutsatser. Den första slutsatsen är att deltagarna utifrån ett empowermentperspektiv själva uppfattade att de fått ökad kapacitet genom ökad kunskap och aktörsskap som en följd av sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet. En andra slutsats är att bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet kan anses förmedla en stereotyp och förenklad bild av utrikesfödda föräldrar. En tredje slutsats är att deltagarna haft möjlighet att förhålla sig till den information de fått i föräldrastödsprogrammet och sett informationen som ett verktyg snarare än att de påtvingats en förändring eller en anpassning till rådande svenska normer kopplade till föräldraskap. En sista slutsats är att papporna själva inte tog upp aspekter kopplade till kulturell anpassning av föräldrastödsprogram eller att insatser som riktar sig specifikt till utrikesfödda riskerar att öka dessa individers utanförskap. Deltagarna var mer fokuserade på praktiska svårigheter och bristen på kunskap som kommer med att vara ny i ett land.

Utifrån ett empowermentperspektiv berättade deltagarna att de fått ökad kapacitet genom ökad kunskap och aktörsskap som en följd av sitt deltagande i föräldrastödsprogrammet. Alla intervjuade pappor berättade att de kände sig stärkta i sitt föräldraskap som en följd av föräldrastödsprogrammet, interventionen kan därmed anses leda till egenmakt hos deltagarna. I enlighet med kritiker av empowermentbegreppet verkar dock inte strukturella aspekter av empowerment adresseras i interventionen. Föräldrastödsprogrammet fokuserar därmed på individuell frigörelse snarare än att medvetandegöra individer om strukturella faktorer eller det faktum att utrikesfödda kan anses vara en stigmatiserad grupp i samhället. Deltagarna berättade även att de i viss mån haft möjlighet att påverka innehållet i föräldraskapsstödet genom att det till stor del baserats på diskussioner mellan programledare och deltagare.

Genom att analysera bakgrundsdocumenten till föräldrastödsprogrammet och deltagarnas egna upplevelser av föräldraskapsstödet utifrån ett genusperspektiv kan de analyserade dokumenten anses förmedla en stereotyp och förenklad bild av utrikesfödda föräldrar, mot bakgrund av att de anses bära på patriarkala och traditionella könsföreställningar och att de på grund av en känsla av maktlöshet i ett nytt samhälle riskerar att vara våldsbenägna. Dessa uppfattningar var ingenting som deltagarna berättade om i intervjuerna. I de analyserade dokumenten beskrevs en ökad jämställdhet som en form av universallösning på de problem som utrikesfödda föräldrar kan uppleva i Sverige. De intervjuade papporna berättade att de uppskattat den information de fått om barnuppfostran och hur de ska förvalta den ökade tiden de har med sina barn i Sverige. Utifrån pappornas upplevelser var dock behovet rotat i praktiska svårigheter snarare än patriarkala könsföreställningar. I det hänseendet tillskrev projektgenomförarna ökad jämställdhet en större betydelse än deltagarna. Papporna har därmed uppskattat föräldrastödsprogrammet och de har stärkts i sitt föräldraskap. Dock inte nödvändigtvis av de anledningar som beskrevs i de bakgrundsdocument som ligger till grund för föräldrastödsprogrammet.

Uppsatsen ämnade analysera hur den balans mellan frigörelse och förtryck som föräldraskapsstödet rymmer erfars och diskuteras av utrikesfödda pappor. Deltagarna berörde framförallt positiva aspekter och den eventuella frigörelse som föräldrastödsprogrammet kan understödja hos deltagarna. Enligt intervjuerna verkar inte deltagarna ha upplevt föräldrastödsprogrammet som förtryckande i den meningen att de påtvingats en universell norm som de behövt anpassa sig till. Analysen av dokumenten visade att projektgenomförarnas mål var att förändra pappornas sätt att vara i grunden, genom att papporna ska leva mer jämställt och därigenom öka sin delaktighet i det svenska samhället. De intervjuade papporna intog dock en pragmatisk hållning gentemot föräldrastödsprogrammet som handlade om att de fick verktyg att manövrera i det svenska samhället utan att i grunden behöva förändras. Det framstår därmed som att deltagarna haft möjlighet att förhålla sig till den information de fått i föräldrastödsprogrammet och sett informationen som ett hjälpmedel snarare än att de påtvingats en förändring eller en anpassning till rådande svenska normer kopplade till föräldraskap. Utifrån det perspektivet kan föräldrastödsprogrammet förstås som en intervention som möjliggör en frigörelse för individer, då det ökar pappornas möjlighet att ta kontroll över sina omständigheter. De intervjuade individerna var enhälligt positiva till det föräldrastödsprogram de deltagit i. Det påvisar nyttan av dessa typer av föräldrastödsprogram, åtminstone när dessa implementeras på ett sätt som deltagarna uppskattar.

Deltagarna själva tog inte upp aspekter kopplade till kulturell anpassning av föräldrastödsprogram. Deltagarna fokuserade mer på att de hade ett behov av information utifrån praktiska svårigheter och bristen på kunskap som kommer med att vara ny i ett land. Kulturell anpassning av föräldrastödsprogram var därmed mer framträdande i uppsatsens kunskapsöversikt än i intervjuer med deltagarna. Kultur och traditionella könsföreställningar var dock en framträdande aspekt i bakgrundsdokumentet till föräldrastödsprogrammet. Det kan belysa det faktum att kultur tillskrivs en betydande roll för hur väl utrikesfödda personer integreras (eller inte integreras) i det svenska samhället. Den tyngd som kultur tillskrivs för utrikesfödda personers integration (eller brist på integration) kan dock förändras eller skifta över tid, det kan tänkas påverka hur föräldrastödsprogram likt det som undersökts i denna uppsats utformas.

Deltagarna tog inte heller upp att insatser som riktar sig specifikt till utrikesfödda riskerar att öka dessa individers utanförskap. Det är dock värt att poängtera att uppsatsens empiri från intervjuer enbart baseras på tre intervjuer. Det faktum att dessa tankar inte återfinns i uppsatsens resultat betyder därmed inte att dessa tankar inte återfinns inom den målgrupp som föräldraskapsstödet riktar sig till. Eventuellt kan andra svar erhållas från individer som inte fullföljt föräldrastödsprogrammet.

7.2 Implikationer för socialt arbete och förslag på vidare forskning

Socialt arbete kan och ska möta människor i behov av hjälp med interventioner. Samtidigt behöver socialt arbete förhålla sig till det faktum att interventioner som syftar till att stärka utrikesfödda föräldrar kan innefatta så väl frigörelse som förtryck (Bråten, Gustafsson & Sønsterudbråten 2020; Svanevie 2013). Uppsatsen belyser ett dilemma som socialt arbete måste hantera. Det framträder ingen enkel lösning i vad som bör ses som förtryckande eller frigörande och vilken roll socialt arbete (och samhället) har i det. I uppsatsen beskrivs en reell grund och ett behov av riktade föräldrastödsprogram. Behoven kan dock framställas på ett stereotyp eller förenklat sätt, i enlighet med en samhällelig diskurs om vilka problem utrikesfödda individer anses behöva åtgärda. Det öppnar för frågan om de argument som beskrivs i ansökningarna kommer ur en samhällelig diskurs där problem som utrikesfödda anses stå inför redan definierats (av andra personer än utrikesfödda individer). Eventuellt kan dylika formuleringar framstå som nödvändiga för att dessa typer av interventioner ska beviljas medel, med anledning av att det är dessa problem som utrikesfödda anses behöva åtgärda. Utrikesfödda föräldrar framstår därmed som subjekt som behöver förändras. Det leder

följaktligen till att dessa formuleringar fortsätter cirkulera, exempelvis att utrikesfödda individer bär på patriarkala och traditionella könsföreställningar som de behöver avlägga sig för att integreras i det svenska samhället. Det kan också leda till att utrikesfödda även fortsättningsvis betraktas som en homogen grupp som bär på en kultur eller en uppsättning könsföreställningar och som har ett och samma problem.

Det finns inget tydligt svar på hur socialt arbete ska förhålla sig till dessa frågor. Sammantaget visar uppsatsen att dessa interventioner kan förstås på olika sätt utifrån olika maktperspektiv. Det finns en balansgång i att ge utrikesfödda den kunskap de anser att de är i behov av, utan att de påtvingas särskilda normer eller en förändring de inte bitt om. Utifrån de intervjuer som utförts är det någonting som det studerade föräldrastödsprogrammet lyckas väl med. Samtidigt är det viktigt att vara vaksam på risken av förtryck som kommer med dessa interventioner, särskilt om dessa insatser ges som obligatoriska etableringsinsatser. Deltagarna berättade att det inom målgruppen kan finnas en oro för att föräldrastödsprogram är till för att kontrollera individer, eller att deltagande kan leda till att föräldrarnas barn tas ifrån dem. Det är en problematisk oro, särskilt om föräldrastödsprogram ges som obligatoriska etableringsinsatser i form av villkor för ekonomisk ersättning. I praktiken kan det innebära att individer anser sig tvingade att delta i en intervention där de riskerar att kontrolleras och i förlängningen bli av med sina barn. Risken att dessa interventioner utgör förtryck torde minska om insatserna ges som frivilliga insatser där deltagarna ges möjlighet att vara med och utforma innehållet, det ger deltagarna mandat att påverka vilken förändring föräldraskapsstödet ska leda till.

En framträdande aspekt genom uppsatsarbetet har varit att föräldrastödsprogram riktade till utrikesfödda tillskrivs betydande roll på både individ- och samhällsnivå. Interventionerna ses som ett sätt att minska utanförskap hos utrikesfödda föräldrar och underlätta deras integrationsprocess. Utan att förminska dessa interventioners betydelse (som onekligen uppskattas och ses som nyttiga av deltagare), är det värt att poängtera att dessa föräldrastödsprogram ofta innefattar en träff i veckan under ett antal veckor. Det studerade föräldrastödsprogrammet innehöll totalt fem träffar. Därmed behövs det troligen även andra insatser än föräldrastödsprogram för att lösa frågor kopplade till integration och utanförskap. Med det inte sagt att dessa föräldrastödsprogram inte är ett sätt att underlätta utrikesfödda personers integrationsprocess. Det kan dock finnas en risk med att tillskriva interventionen allt för stor betydelse, som därmed kan ta fokus från att det parallellt kan behövas andra insatser.

Genom hela uppsatsarbetet har det varit tydligt att utrikesfödda föräldrar är en målgrupp som sällan själva syns eller hörs inom forskning. Forskning om föräldrastödsprogram generellt är ingen bristvara, forskning som belyser utrikesfödda pappors perspektiv på föräldrastödsprogram är dock sparsmakad. Denna uppsats är en ingång till detta fält, även om den är gjord i liten skala. Det belyser vikten av att studera dessa föräldrastödsprogram och öka förståelsen för hur utrikesfödda pappor upplever denna form föräldraskapsstöd. Det får anses vara nödvändig kunskap för att säkerställa att dessa föräldrastödsprogram har ett värde för de individer som programmen riktas till. En ingång till vidare forskning vore att intervjua utrikesfödda pappor som valt att inte slutföra föräldrastödsprogram, i syfte att öka kunskapen om anledningarna till avhoppet. Det kan leda till behövliga eller nödvändiga förändringar i föräldraskapsstödet, som i förlängningen kan leda till att fler föräldrar nås.

Referenser

Adams, R. (2003). *Social work and empowerment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Agic, H. & Samuelsson, T. (2015). Föräldrastödsprogram för utrikesfödda föräldrar: Vad händer när manualbaserade föräldrastödsprogram översätts och implementeras i svensk kontext? *Socialmedicinsk tidskrift* 92(5): 545-552.

Askheim, O.P. (2007). Empowerment – olika infallsvinklar. I Askheim, O.P. & Starrin, B. (red.) *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups utbildning: 18-32.

Askheim, O.P. & Starrin, B. (2007). Empowerment – ett modeord? I Askheim, O.P. & Starrin, B. (red.) *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups utbildning: 9-17.

Axelsson, K. (2019). När män möts som pappor. Fadrandets politik och praktik i det jämställda och pappavänliga Sverige. Örebro: Örebro Universitet. (Avhandling).

Bredström, A. (2002). Maskulinitet och kamp om nationella arenor – reflektioner kring bilden av ”invandrarkillar” i svensk media. I De los Reyes, P., Molina, I. & Mulinari, D. (red.) *Maktens (o)lika förklådnader: kön, klass and etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas: 182-206.

Bredström, A. (2003). Gendered racism and the production of cultural difference: Media representations and identity work among "immigrant youth" in contemporary Sweden. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 11(2): 78-88. Doi: 10.1080/08038740310002932.

Bredström, A. (2005). ‘Love in Another Country’ - ‘Race’, Gender and Sexuality in Sexual Education Material Targeting Migrants in Sweden. *Sexualities* 8(4): 517–535. Doi: 10.1177/1363460705056624.

Brinkmann, S.O. & Kvale, S. (2015). *InterViews: learning the craft of qualitative research interviewing*. Los Angeles: Sage Publications.

Bryman, A. (2016). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Johanneshov: MTM.

Bråten, B., Gustafsson, K. & Sønsterudbråten, S. (2020). Guiding migrant parents in Nordic welfare states – cases from Norway and Sweden. I Hiitola, J., Turtiainen, K., Gruber, S. & Tilikainen, M. (red.) *Family Life in Transition: Borders, Transnational Mobility, and Welfare Society in Nordic Countries*. Abingdon Oxon: Routledge: 23-35.

Coard, S.I., Wallace, A.S., Stevenson, H.C. & Brotman, L.M. (2004). Towards culturally relevant preventive interventions: the consideration of racial socialization in parent training with African American families. *Journal of Child and Family Studies* 13(3): 277–293. Doi: 10.1023/B:JCFS.0000022035.07171.f8.

Darvishpour, M. (2012a). Hederskultur eller köns- och generationskonflikter inom invandrande familjer? I Darvishpour, M. & Westin, C. (red.) *Migration och etnicitet – perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur: 367-393.

Darvishpour, M. (2012b). Jämställdhet och ”invandarmän”. I Darvishpour, M. & Westin, C. (red.) *Migration och etnicitet – perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur: 395-422.

- De los Reyes, P. (2002). Det problematiska systerskapet. Om svenskhet och invandrarskap inom svensk genushistorisk forskning. I De los Reyes, P., Molina, I. & Mulinari, D. (red.) *Maktens (o)lika förklådnader: kön, klass and etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas: 31-48.
- Eliassi, B. (2015). Constructing cultural otherness within the Swedish welfare state: the case of social workers in Sweden. *Qualitative Social Work* 14(4): 554–571. Doi: 10.1177/1473325014559091.
- Folkhälsomyndigheten. (2013). *Föräldrastöd – är det värt pengarna? Hälsoekonomiska analyser av föräldrastödsprogram*. Östersund: Folkhälsomyndigheten.
- Folkhälsomyndigheten. (2020). *Serologi för covid-19. En sammanfattning av kunskapsläget avseende antikroppssvar och immunitet för sjukdomen covid-19 orsakad av viruset SARS-CoV-2*. Östersund: Folkhälsomyndigheten.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Seabury Press.
- Frid, A.F. & Olsson, J. (2019). *Föräldrastöd för nyanlända föräldrar – vad fungerar? Kunskapsunderlag inom projektet Föräldrastöd för nyanlända i Göteborgsregionen*. Göteborg: FoU i Väst.
- Furlong, M. & McGilloway, S. (2015). Barriers and Facilitators to Implementing Evidence-Based Parenting Programs in Disadvantaged Settings: A qualitative Study. *Journal of Child Family Studies* 24(6):1809–1818. Doi: 10.1007/s10826-014-9984-6.
- Gustafsson, K. (2019). Selective parenting programs for parents with foreign backgrounds: Cultural imperialism or democratic practices in social work? *Nordic Social Work Research*. Doi: 10.1080/2156857X.2019.1573750.
- Heule, C. (2011). Socialt arbete som mobilisering. I Denvall, V., Heule, C. & Kristiansen, A. (red.) *Social mobilisering: en utmaning för socialt arbete*. Malmö: Gleerups utbildning: 19-31.
- Hirdman, Y. (2001). *Genus: om det stabila föränderliga former*. Stockholm: Liber.
- Hägglöf, B. (red.) (2013). *Familjepeppen – en familjestödssatsning i Umeåregionen*. Umeå: Umeåregionen.
- IFSW. (2019). *Global definition of social work*. Hämtad 2020-02-11, från: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Lundqvist, Å. (2015). Parenting Support in Sweden: New Policies in Old Settings. *Social Policy & Society* 14(4): 657-668. Doi: 10.1017/S1474746415000238.
- Länsstyrelserna. (2016). *Länsstyrelserna stödjer och samordnar föräldrastödet – verksamheten 2016*. Örebro län: Länsstyrelsen.
- Mejia, A., Calam, R. & Sanders, M. (2015). Examining delivery preferences and cultural relevance of an evidence-based parenting program in a low resource setting of Central America: approaching parents as consumers. *Journal of Child and Family Studies* 24(4): 1004–1015. Doi: 10.1007/s10826-014-9911-x.
- Miller, J. & Glassner, B. (2011). The "inside" and the "outside": Finding realities in interviews. I Silverman, D. (red.) *Qualitative Research*. Los Angeles: Sage: 131-148.
- Motala kommun. (2019). *Stor satsning på föräldrastöd till nyanlända i Motala*. Hämtad 2020-01-20, från: <https://www.motala.se/nyheter/stor-satsning-pa-foraldrastod-till-nyanlanda-i-motala/>

- Mulinari, D., Keskinen, S., Irni, S. & Tuori, S. (2009). Introduction: Postcolonialism and the Nordic Models of Welfare and Gender. I Keskinen, S. (red.) *Complying with colonialism: gender, race, and ethnicity in the Nordic region*. Aldershot: Ashgate: 1-16.
- Murray, C. (2001). Researching community, work and family with an interpreter. *Community, Work & Family* 4(2): 157-171. Doi: 10.1080/13668800125668.
- Olofsson, V., Skoog, T. & Tillfors, M. (2016). Implementing Group Based Parenting Programs: A Narrative Review. *Children and Youth Services Review*. 69: 67-81. Doi: 10.1016/j.chilyouth.2016.07.004.
- Osman, F., Flacking, R., Klingberg-Allvin, M., & Schön, U.K. (2019). Qualitative study showed that a culturally tailored parenting programme improved the confidence and skills of Somali immigrants. *Acta paediatrica* 108(8): 1482–1490. Doi: 10.1111/apa.14788.
- Osman, F., Klingberg-Allvin, M. & Flacking, R. (2016). Parenthood in transition – Somali-born parents' experiences of and needs for parenting support programmes. *BMC International Health and Human Rights* 16(7): 1-11. Doi: 10.1186/s12914-016-0082-2.
- Osman, F. (2017). *Ladnaan – Evaluation of a Culturally Tailored Parenting Support Program to Somali-born Parents*. Stockholm: Karolinska Institutet. (Avhandling).
- Parra-Cardona, J.R., Aguilar Parra, E., Wieling, E., Domenech-Rodriguez, M. & Fitzgerald, H.E. (2015). Closing the gap between two countries: Feasibility of dissemination of an evidencebased parenting intervention in Mexico. *Journal of Marital and Family Therapy* 41(4): 465-480. Doi: 10.1111/jmft.12098.
- Parra-Cardona, J.R., Domenech-Rodriguez, M., Forgatch, M., Sullivan, C., Bybee, D., Holtrop, K., Escobar-Chew, A.R., Tams, L., Dates, D. & Bernal, G. (2012). Culturally Adapting Evidence-Based Parenting Intervention for Latino Immigrants: The Need to Integrate Fidelity and Cultural Relevance. *Family Process* 51(1): 56-72. Doi: 10.1111/j.1545-5300.2012.01386.x.
- Perkins, D. & Zimmerman, M. (1995). Empowerment theory, research, and application. *American Journal of Community Psychology* 23(5): 569-579. Doi: 0.1007/BF02506982.
- Persson, R.S. (2006). *Pragmatisk analys - Att skriva om och tolka kvalitativa data*. Morrisville, NC: Lulu Publishing.
- Phillimore, J., Humphris, R. & Khan, K. (2017). Reciprocity for new migrant integration: resource conservation, investment and exchange. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 44(2): 215-232. Doi: 10.1080/1369183X.2017.1341709.
- Regeringskansliet. (2000). *Begreppet invandrare – användningen i myndigheters verksamhet*. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Regeringskansliet. (2010). *Nationell strategi för ett utvecklat föräldrastöd: En vinst för alla*, Stockholm: Socialdepartementet.
- Regeringskansliet. (2018). *En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd*. Stockholm: Socialdepartementet.

- Rivest, M.P. & Moreau, N. (2015). Between Emancipatory Practice and Disciplinary Interventions: Empowerment and Contemporary Social Normativity. *British Journal of Social Work* 45(6): 1855–1870. Doi:10.1093/bjsw/bcu017.
- Ryen, A. (2011). Ethics and qualitative research. I Silverman, D. (red.) *Qualitative Research*. Los Angeles: Sage: 416-438.
- Rønning, R. (2007). Empowerment är svaret, men vad var frågan? I Askheim, O.P. & Starrin, B. (red.) *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups utbildning: 48-61.
- Sennemark, E. & Moberg, A. (2014). *Utvärdering av samhällsorientering för nyanlända i Göteborgsregionen*. Göteborg: Göteborgsregionens kommunalförbund.
- Silverman, D. (2013). *Doing qualitative research*. London: Sage.
- Silverman, D. (2014). *Interpreting qualitative data*. London: SAGE.
- Solomon, B. (1976). *Black Empowerment: Social Work in Oppressed Communities*. New York: Columbia University Press.
- SOU 1997:161. *Stöd i föräldraskapet*. Stockholm: Socialdepartementet.
- SOU 2008:131. *Föräldrastöd - en vinst för alla. Nationell strategi för samhällets stöd och hjälp till föräldrar i deras föräldraskap*. Betänkande av Föräldrastödsutredningen. Stockholm: Fritzes.
- Statens Folkhälsoinstitut. (2013). *Så arbetar kommuner, landsting och ideella organisationer med föräldrastöd*. Öersund: Statens folkhälsoinstitut.
- Sundsbo, A.O. (2018) Parenting Support in Europe's North: How Is It Understood and Evaluated in Research? *Social Policy and Society* 17(3): 431–441. Doi: 10.1017/S1474746418000027.
- Swanevie, K. (2013). *Socialt arbete som evidensbaserad praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- SVT. (2020). *Föräldragrupp ska hjälpa nyanlända pappor ut på arbetsmarknaden*. Hämtad 2020-04-02, från: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/helsingborg/foraldragrupp-ska-hjalpa-nyanlanda-pappor-ut-i-arbetsmarknaden>
- Södergran, L. (2000). *Svensk Invandrar- och Integrationspolitik. En fråga om jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter*. Umeå: Umeå universitet. (Avhandling).
- Uddevalla Kommun. (2017). *Hur är det att vara pappa i Sverige?* Hämtad 2020-04-02, från: <https://www.uddevalla.se/kommun-och-politik/nyheter/nyhetsarkiv/2017-09-28-hur-ar-det-att-vara-pappa-i-sverige.html>
- Ulfsdotter, M., Enebrink, P., & Lindberg, L. (2014). Effectiveness of a universal health-promoting parenting program: a randomized waitlist-controlled trial of All Children in Focus. *BMC public health* 14(1): 1-11. Doi:10.1186/1471-2458-14-1083.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vuori, J. (2009). Guiding migrants to the Realm of Gender Equality. I Keskinen, S. (red.) *Complying with colonialism: gender, race, and ethnicity in the Nordic region*. Aldershot: Ashgate: 207-223.
- Widding, U. (2011). Problematic Parents and the Community Parent

Education: Representations of Social Class, Ethnicity, and Gender. *Journal of Feminist Family Therapy* 23(1): 19-38. Doi: 10.1080/08952833.2011.548701.

Widding, U. (2015). Parenting ideals and (un-)troubled parent positions. *Pedagogy, Culture & Society* 23(1): 45-64. Doi: 10.1080/14681366.2014.919955.

Widding, U. (2018). Parental Determinism in the Swedish Strategy for Parenting Support. *Social Policy and Society* 17(3): 481–490. Doi: 10.1017/S1474746417000513.

Widén, P. (2019). Kvalitativ textanalys. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber: 193-210.

Wilkinson, S. (2011). Analysing focus group data. I Silverman, D. (red.) *Qualitative Research*. Los Angeles: Sage: 168-184.

Wright Nielsen, T. (2009). *Viljen til at frigøre. En undersøgelse af empowerment i praksis*. Lund: Lunds universitet. (Avhandling).

Bilaga 1 – Forskningsinformation och samtycke

Information till forskningspersonerna

Vi vill fråga dig om du vill delta i ett forskningsprojekt. I det här dokumentet får du information om projektet och om vad det innebär att delta.

Vad är det för projekt och varför vill ni att jag ska delta?

Vi har fått i uppdrag att utvärdera det föräldrastödsprogram du tidigare deltagit i. Föräldrastödsprogrammet vänder sig till män med utländsk bakgrund och bygger på fem träffar som genomförs med max åtta deltagare och leds av en cirkelledare som använder tolk. Syftet med föräldrastödsprogrammet är att ge pappor som nyligen kommit till Sverige möjlighet att reflektera över sin roll som pappa och öka sina kunskaper om föräldraskap i den nya kontext de befinner sig i (i ett nytt land). En rapport från länsstyrelserna, *Länsstyrelserna stödjer och samordnar föräldrastödsarbetet* (2017) visar att det finns särskilt stort intresse runt om i landet att ordna föräldragrupper riktade till föräldrar med utländsk bakgrund som en viktig del i integrationsarbetet. Då det är ett delvis nytt och växande område inom integrationsarbetet är det angeläget att genomföra en utvärdering för att säkerställa att det stöd som ges ger önskade effekter samt att stödet uppskattas av de individer som stöden riktas till. Syftet med vår utvärdering är att öka kunskapen om hur aktörer bakom, genomförare av och deltagare i föräldrastödsprogrammet uppfattat deltagandet och resultatet av programmet.

Forskningshuvudman för projektet är Linnéuniversitetet. Med forskningshuvudman menas den organisation som är ansvarig för studien.

Hur går studien till?

Utvärderingen bygger på intervjuer med aktörer bakom, genomförare, tolkar och deltagare i föräldrastödsprogrammet. Intervjuerna kan ske enskilt eller i grupp. Intervjuerna genomförs på plats som bestäms i samråd med dem som intervjuas. Intervjuerna spelas in om du accepterar det. Varje intervju tar ca en (1) timme.

Vad händer med mina uppgifter?

Projektet kommer att samla in och spara utskrifter av intervjuerna. Dessa kommer inte att innehålla information om dig och de kommer att förvaras så att obehöriga inte har tillträde till dem.

Hur får jag information om resultatet av studien?

Vi kommer att analysera och använda intervjuerna för att skriva en utvärderingsrapport. Intervjuerna kommer även att användas för att skriva en masteruppsats. Denna kommer att publiceras online. Inga namn eller andra uppgifter som kan knytas till en viss person kommer att framgå vid publicering.

Deltagandet är frivilligt

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför.

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått muntlig och skriftlig informationen om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att delta i studien

Plats och datum	Underskrift

Bilaga 2 - Intervjuguide

- Kan du kort berätta lite om vem du är och vad du har för sysselsättning?
- Kan du berätta om föräldrastödsprogrammet, vad handlar det om och hur har det varit att delta? Berätta gärna så konkret som möjligt.
- Varför har du deltagit i föräldrastödsprogrammet?
- Vad har deltagandet gett dig?
- Har du saknat något i föräldrastödsprogrammet?
- Hur har deltagandet i föräldrastödsprogrammet gått till? Har det skett via etableringsinsatser?
- Har ni genomfört föräldrastödsprogrammet med hjälp av tolk? Hur har det påverkat programmet?
- Finns det något mer du vill tillägga om din upplevelse av föräldrastödsprogrammet?

Bilaga 3 – Tematisk matris

Koder						Tema
Långa arbetsdagar i Syrien	Ekonomisk press	Måste börja om i Sverige	Mer tid för barn i Sverige	Skillnader i kultur	Utanförskap och brist på socialt nätverk	Skillnader i föräldraskap mellan Sverige och Syrien
Rädsla för socialtjänsten	Rädsla för att prata fritt	Rädsla för att erkänna att det finns problem				Oro eller rädsla för problem
Rädsla för att göras till <i>svenskar</i>	Oro för att behöva förändra sig	Behöver inte att någon ska berätta hur de ska vara bra pappor				Förändring och risken att bli svensk
Pratat om barnuppfostran och pappornas egen barndom	Pratat om månggifte					Förändrade genuskontrakt
Insett att tid med barnen är viktigare än pengar	Konkreta saker att testa hemma, ex. åka och fika med sitt barn	Viktigt att delta på grund av den nya kontext de lever i	Ökad kunskap om sociala myndigheter i Sverige			Stärkt föräldraskap
Diskussionsorienterat, alla får säga sitt	Programledarens betydelse	Få deltagare	Olika former av rekrytering av deltagare			Vikten av hur föräldrastödsprogram implementeras